

АНАЛИЗА ОД СПРОВЕДЕНИОТ МОНИТОРИНГ НА СУДСКИ ПРЕДМЕТИ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА

ИЗВЕШТАЈ ОД ПРОЕКТОТ “НАБЉУДУВАЊЕ НА СУДСКИ ПРЕДМЕТИ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАН
КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА СПОРЕД НОВИОТ ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА” ЗА 2017 ГОДИНА

АНАЛИЗА ОД СПРОВЕДЕНИОТ МОНИТОРИНГ НА СУДСКИ ПРЕДМЕТИ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА

Скопје, ноември 2017 година

Проектот е финансиран од страна на Стејт Департментот на Соединетите Американски Држави - Амбасадата на Соединетите Американски Држави во Скопје, Биро за меѓународна борба против наркотици и спроведување на законите.

Содржината и заклучоците во оваа публикација не ги претставуваат ставовите на Амбасадата на Соединетите Американски Држави во Скопје, Бирото за меѓународна борба против наркотици и спроведување на законите.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

343.352:343.9.02]:347.953(497.7)(047)

ПЕТРОВСКА, Натали

Анализа од спроведениот мониторинг на судски предмети од областа на организиран криминал и корупција : извештај од проектот "Следење на предмети од областа на организираниот криминал и корупцијата според новиот Закон за кривична постапка" / [автор Натали Петровска]. - Скопје : Коалиција на здруженија на граѓани "Сите за правично судење", 2017. - 61 стр. : граф. прикази ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 60-61

ISBN 978-608-4552-38-3

а) Корупција - Организиран криминал - Судски предмети - Мониторинг - Македонија - Извештаи
COBISS.MK-ID 105342474

АНАЛИЗА ОД СПРОВЕДЕНИОТ МОНИТОРИНГ НА СУДСКИ ПРЕДМЕТИ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА

Издавач: Коалиција на здруженија на граѓани
„Сите за правично судење“
Ул. Македонија 11/2-10, 1000 Скопје
Тел/Факс: +389 2 6139874
E-mail: contact@all4fairtrials.org.mk
Web: www.all4fairtrials.org.mk

За издавачот: д-р Мирјана Иванова Бојаџиевска,
Претседателка

Автор: Натали Петровска
Извршна директорка

Уредник: Натали Петровска,
Извршна Директорка

Имплементатор: Коалиција „Сите за правично судење“

Соработници: Даниел Митковски,
Проектен асистент

Адв. Владимир Андреевски,
Илина Вељановска,
Дарко Аврамовски,
Елена Наковска,
Набљудувачи

Дизајн и печат: Графохартија

Тираж: 100

СОДРЖИНА

БЛАГОДАРНОСТ.....	1
ВОВЕД.....	2
ЗА КОАЛИЦИЈА “СИТЕ ЗА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ”	5
1. ГЕНЕЗА И ЗАЧЕТОЦИ НА ФЕНОМЕНОТ КОРУПЦИЈА И ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ.....	6
2. ПРАВНА РАМКА.....	8
3. АНАЛИЗА НА КАЗНЕНАТА ПОЛИТИКА И ВЛИЈАНИЕТО НА КАЗНАТА ВРЗ СТОРИТЕЛИТЕ	11
4. КОРУПЦИЈАТА КАКО НАЧИН НА ЖИВОТ	13
5. КРИТИКИТЕ И НАСОКИТЕ НА Г-ДИН РАЈНХАРД ПРИБЕ.....	14
6. ЗА ПРОЕКТОТ, ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА.....	16
6.1. За проектот	16
6.2. Цели	16
6.3. Методологија	16
7. АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА ПРЕДМЕТИТЕ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈАТА.....	17
7.1. Основни податоци	17
7.2. Правото на бранител	20
7.3. Скратена постапка.....	21
7.4. Признание на вина	26
7.5. Доказна постапка.....	28
7.6. Јавност во постапките.....	35
7.7. Начело на непристрасност.....	36
7.8. Пресумпција на невиност	38
7.9. Право на одбрана.....	38
7.10. Изрекување и јавно објавување на пресуда	41
7.11. Казнената политика во јавно објавените пресуди.....	41
8. ВИСОКО ПРОФИЛИРАНИ СУДСКИ ПРЕДМЕТИ.....	43
8.1. “Општина Центар”	43
8.2. “Тврдина 2”	46
8.3. “Диво Населје”	48
8.4. “Ровер”	49
8.5. “Божиновски”	49
8.6. “Насилство во Собрание”	50
8.7. “Павле Богоевски”	50
8.8. “Левица”	52

8.9. “Мариглен”	53
8.10. “Диво Населѐ”-раздвоена постапка.....	53
8.11. “Поткуп”	53
8.12. “Сопот”	54
9. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	55
9.1. Општи заклучоци.....	55
9.2. Заклучоци и препораки од спроведениот мониторинг	57
10.КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	60

БЛАГОДАРНОСТ

Почитувани,

Коалицијата “Сите за правично судење” ви презентира уште една Анализа од проектот “Набљудување на судски предмети од областа на организираниот криминал и корупција според новиот Закон за кривичната постапка”, која е фокусирана на прашањата што ја третираат проблематиката на борбата против организираниот криминал и корупцијата како и примената на новиот Закон за кривичната постапка.

Во анализата се сумирани податоците од мониторирањето на предметите во текот на 2017 година од областа на организираниот криминал и корупција пред Одделението за организиран криминал и корупција, предмети од значење за јавноста и избран примерок од останати коруптивни предмети, а врз основа на овие податоци ги преиспитуваме прашањата за независноста, ефикасноста и непристрасноста на македонското судство во борбата против корупцијата и организираниот криминал и процената на соодветна имплементација на кривично – правните реформи со главен фокус на новиот ЗКП.

Одговорното лице за координација на проектните активности, анализирање на добиените податоци и во најголем дел изработка на анализата е Извршната директорка – Натали Петровска, која безрезервно ги заслужи позитивните критики. Целокупниот процес беше несебично помогнат со професионалниот ангажман на проектниот асистент Даниел Митковски, посебно во делот обработка на дата - базата, како и на набљудувачите/ките кои беа директно вклучени во следењето на предметите и без чиј придонес оваа анализа би била нецелосна.

Би сакала да изразам особена благодарност до Стејт Департментот на Соединетите Американски Држави - Амбасадата на Соединетите Американски Држави - Бирото за меѓународна борба против наркотици и спроведување на законите, чии сугестии во текот на реализацијата на проектните активности дадоа квалитетен придонес кон финалниот производ на проектот, како и за финансиската поддршка и успешна соработка од 2014 година па сè до денес.

д-р Мирјана Иванова Бојаџиевска
Претседателка на
Коалиција “Сите за правично судење”

ВОВЕД

Коалицијата “Сите за правично судење” претставува организација во која членуваат 15 граѓански организации од целата територија на Република Македонија. Основната мисија во досегашното постоење е следење на почитување на човековите права и слободи особено на меѓународните стандарди за правично судење преку разни форми на дејствување. Со развивање на програма за набљудување на судски предмети во врска со корупцијата, Коалицијата започна во 2007 година преку шестмесечна пилот фаза именувана како “Проценка на потребите за развој на програма за набљудување на судските постапки во врска со корупцијата во РМ”. Со овој прв пилот проект се собраа емпириски материјали врз основа на кои на површина излегоа повеќе проблеми со кои се сочуваат органите на прогонот при работењето со предметите поврзани со корупцијата. Во рамките на овој пилот проект беше извршено дефинирање на криминалните дела поврзани со корупцијата од аспект на легислативата и судската пракса. Финалното дефинирање лоцираше 24 кривични дела кои се во непосредна корелација со корупцијата.

Во периодот од 2012 до 2013 година следи проектот: Следење на предмети од областа на организиран криминал и корупција, спроведен исклучиво на територијата на Основен суд Скопје 1 Скопје за разлика од предходните години каде набљудувањето се спроведува на територијата на цела Р.Македонија. При имплементацијата на овој проект, вклучени беа 20 обучени набљудувачи кои набљудуваа предмети пред Основен суд Скопје 1, Скопје во период од 01.09.2012 до 31.08.2013 и тоа само оние кои се водат пред одделението за Организиран криминал и корупција. Ова заради значително зголемената повреда на човековите права на обвинетите лица од една страна, како и фактот што сериозноста и законската борба против корупцијата од друга страна е суштинска потреба за засновање на демократско општество. Со самиот факт што единствено Основниот суд Скопје 1 Скопје беше надлежен за водење на предмети од ваков вид со нивното набљудување се покриваше целата територија на Република Македонија .

Веќе 2015 година беше година на уште една анализа на проектот “Набљудување на судски предмети од областа на организираниот криминал и корупција според новиот Закон за кривична постапка”, која е фокусирана на прашањата што ја третираат проблематиката на борбата против организираниот криминал и корупцијата како и примената на новиот ЗКП. Се набљудуваа предмети во временски период од февруари 2015 до октомври 2015, а проектот беше со финансиска поддршка од УС Департментот –Државното Биро за Меѓународни наркотици и Одделението за Внатрешни работи. Преку мониторирањето на судски постапки од страна на искусни судски набљудувачи, се добија статистички податоци за начинот на имплементација на новиот Закон за кривична постапка во различни кривични постапки што пак ќе претставуваат основа за подготовка за целосно согледување на бројот на откриени и разјаснети сторители на ваков вид кривични дела и нивниот пораст во однос на претходните години. Резултатите укажуваат

(според бројот на предмети) на неефикасна борба против корупцијата. Од целокупната експертска јавност следат критики за назадување на земјата по однос владеење на правото.

Погоренаведното укажува на големата потреба за развој на програма за набљудување на судски постапки во врска со корупцијата во Република Македонија.

Изминатата 2016 година беше година на уште една анализа на проектот “Набљудување на судски предмети од областа на организираниот криминал и корупција според новиот Закон за кривична постапка” која е фокусирана на прашањата што ја третираат судската проблематика при одлучување во предмети од областа на организираниот криминал и корупцијата, но и на сите пропратни реформи и актуелности поврзани со правосудството воопшто.

Анализите од набљудувањата покажаа дека во последните неколку години во областа на корупцијата, посебно се издвојуваат кривични дела “Злоупотреба на службената положба и овластување” и “Измама”, како дела кои најчесто се повторуваат со секое годишно истражување. Останатите кривични дела од областа на корупцијата или поретко се извршуваат во реалноста или начинот на нивното извршување создава тешкотии во обезбедувањето докази потребни за целосно утврдување на фактичката состојба. Но, не треба да се изостави и фактот дека при пријавувањето има селективност кон сторителите и процесуирање на постапките, особено со нередовна проверка на имотната состојба на функционерите, што е работа на ДКСК.

За успешна реализација на овој проект, од особена важност е методолошкиот пристап кој ќе го одреди квалитетот на добиените резултати, успешноста во навлегување на појавата што се истражува со сите нејзини карактеристики. Ефикасноста во борбата против корупцијата научно бара користење на сите расположиви средства и методи, како класични - конвенционални, така и најнови-современи.

Поаѓајќи од штетните последици на корупцијата со истражувањето треба што подлабоко да се продре во судски предмети при што со набљудување на постапката од почетокот до завршување на истата да се добие јасна слика за сите сегменти на конкретниот кривично - правен настан преку учесниците сторителите на коруптивното кривично дело дело, нивниот степен на образование дали е рецидив или првопрестапник, неговото работно место – функција која овозможува извршување на вакво дело, дали се работи за услуга или противуслуга иако и кај двете основ е злоупотреба на службената положба и овластувања. Потоа потребно е да се следи и самото водење на постапката во сите стадиуми со следење на активноста на сите субјекти во постапката. Набљудување од поднесеното обвинение до моментот на донесување на правосилна судска пресуда.

Кај овој вид кривични дела поради специфичноста на истите посебно треба да се анализира судската пракса по однос на изрекување на посебната казнената правна мерка конфискација на имот и имотна корист. Одземање конфискување на

добрата стекнати на криминален начин на приходи од криминал кои произлегуваат од соодветните кривични дела или имот чија вредност е соодветна на онаа од таквите приходи или конфискација на имот, опрема и други средства кои се користени или наменети за извршување на дело. Ова е особено важно да се утврди токму заради природата на ваквиот вид кривични дела.

Изречените санкции се исто така многу битен сегмент во ова истражување, а особено од аспект на постигнување на целта на казнувањето односно споредено од пред две години дали казнената политика оди кон нагорна линија и изрекување на построги казните (затвор, парични казни, алтернативни мерки) или се изрекуваат поблаги казни.

Единствено поврзано разгледување на секоја од поставените цели ќе овозможи создавање на една реална слика за актуелната состојба кое пак од друга страна ќе створи услови за изнаоѓање на најадекватни решенија за подобрување на судската ефикасност преку целосно почитување на гарантираните права и слободи.

Со набљудувањата и со согледување на реална слика на состојбите со овој вид криминал како и со способноста на судството да се справи со ваквите сторители споредено со повеќе години наназад ќе се видат резултатите и очекуваниот прогрес во работењето на судовите во предметите со елементи на корупција и ќе се добие одговор на прашањето дали има унапредување и успех во справувањето во борбата против влијанието на корупцијата врз работата на институциите.

Тоа е и мотивот Коалицијата “Сите за правично судење” и после 10 години да продолжи со набљудување на судските предмети да ја утврди новата состојба, да донесе заклучоци и резултати врз основа на набљудувањето и врз констатираната состојба да предложи препораки и сугестии за јакнење на судската ефикасност во борбата со оваа општествено штетна појава.

д-р Мирјана Иванова Бојаџиевска
Претседателка на
Коалиција “Сите за правично судење”

ЗА КОАЛИЦИЈА “СИТЕ ЗА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ”

Коалицијата на здруженија на граѓани “Сите за правично судење” – Скопје претставува организација во која членуваат 15 граѓански организации од целата територија на РМ и тоа: Прва детска амбасада во светот Меѓаши – Скопје, Граѓанска асоцијација МОСТ – Скопје, Младински образовен форум МОФ – Скопје, Младински културен центар МКЦ – Битола, Асоцијација за демократска иницијатива АДИ – Гостивар, Совет за превентива против малолетничка деликвенција СППМД – Кавадарци, Здружение за советување лекување реинтеграција и ресоцијализација ИЗБОР – Струмица, Здружение за правата на Ромите ЗПР – Штип, Здружение за правата на детето ЗПД – Скопје, Граѓански информативен центар ГИЦ СПЕКТАР – Штип, Хуманитарно добротворно здружение на Ромите ХДЗР МЕСЕЧИНА – Гостивар, Здружение на тиквешки роми ЗТР – Кавадарци, Ромски едукативен центар РЕЦ АМБРЕЛА – Скопје, Здружение на граѓани МУЛТИКУЛТУРА – Тетово и Здружение за критички пристап кон родот и сексуалноста СУБВЕРЗИВЕН ФРОНТ, Скопје.

Мисија

Следење на почитувањето на човековите права и слободи, особено на меѓународните стандарди за правично судење, преку разни форми на дејствување во настојувањето да се зголеми нивото на нивното имплементирање, да се иницираат институционални и правни реформи, како и да се поврати довербата на граѓаните во судството и другите институции на системот.

Визија

Мокна и стабилна организација, двигател и партнер на институциите на системот во настојувањето Република Македонија да се издигне како земја во која целосно ќе се почитуваат човековите права и слободи, со посебен акцент на стандардите за правично судење, како елементарен услов за интегрирање во Европската Унија.

Цели на Коалицијата

- Да го зголеми почитувањето на стандардите за правично судење пред домашните судови;
- Да ја воспостави јавната доверба во правниот систем и судството воопшто;
- Да ги идентификува наследените проблеми во судскиот систем и да укаже на потребата за правна и институционална реформа;
- Да ја запознае јавноста со стандардите за правично судење и да ја засили довербата на граѓаните во функционирањето на судскиот систем;
- Да ги намали можностите за несоодветен третман на страните во спорот од судиите и другите учесници во постапката.

1. ГЕНЕЗА И ЗАЧЕТОЦИ НА ФЕНОМЕНОТ КОРУПЦИЈА И ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ

Република Македонија оваа година прослави 26 години независност и постоење на правна држава. 26 години проследени со низа големи општествено-разорни потреси, но и со крајно несоодветни правни одговори и решенија на таквите состојби. Феноменот на “болести” кои ги опфатија современите општества, не беше изоставен ни кај нас, па така, една од најтешките – корупцијата, претставува составен дел од нашето општество од неговото осамостојување.

За да можеме подетално да и се пристапи на феноменологијата на оваа појава, потребно е пред се да истата да се дефинира, на начин на кој полесно ќе би била сфатена нејзината природа. Поимот потекнува од латинскиот збор “corruptus” кој во буквална смисла значи “крајно расипан”. Регулативата во Република Македонија пак, корупцијата ја дефинира како : “искористување на функцијата, јавното овластување, службената должност и положба за остварување на каква и да било корист за себе или за друг”¹. Под корист се подразбира остварување на секој вид корист, погодност или предност за себе или за друг. Иако како феномен се јавува во сите современи држави, корупцијата е особено карактеристична за земјите во транзиција, во кои се развиваат демократијата, човековите права и пазарната економија. Дополнителен проблем за овие земји се недоволно изграденото законодавство, “слабите” институции и користењето на правните празнини кои по осамостојувањето стоеле на располагање на одредени поединци, а кои празнините ги пополнувале со своите лукративни цели и интереси, сметајќи дека државата сè уште нема доволно развиени механизми за да ги потисне или спречи оваквите состојби. Корупцијата нема само едно лице, па така истата може да се јави како политичка корупција, попозната како клептократија т.е “влеење на крадци”, или во форма на поткуп, изнуда, непотизам, покровителство, мито итн. И покрај фактот дека не постои држава во светот која е имуна на корупцијата и нејзините облици, сепак потребно е да се постави прашањето: Дали и како Република Македонија стана плодна почва за развој на корупција, но и на организиран криминал како еден од најконтроверзните поими со кои се оперира во последниве години?

Организираниот криминал е појава во општествените науки и во современото, која е неизбежно поврзана со постоењето на корупцијата. Ваквото објаснување може да биде сфатено како прилично едноставно со оглед на размерите со кои организираниот криминал се заканува да ги уништи поредоците на современите држави. За таа цел, неопходно е да ја споменеме пошироката дефиниција која на овој поим ја дава Академик Владо Камбовски: “ извршување на кривични дела од страна на злосторнички здруженија заради остварување на профит и/или постигнување на моќ, со употреба на насилство, или со користење на

---

¹ Член 1-а од Закон за спречување на корупцијата – пречистен текст (Сл.Весник на РМ бр.28/02,46/04,126/06, Одлука на уставен суд од 10.01.2007, 10/08, 161/08)

посебната положба во општеството, со намалување на ризикот преку вклучување во легалните економски, политички и други активности, како и однапред направен систем за заштита од гонење”²

Значајна дефиниција е дадена и во Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал (Палермо, 2000) за организирана криминална група. Според оваа конвенција, организирана криминална група е “составена од три или повеќе лица која што егзистира одреден период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе сериозни казниви дела установени со оваа конвенција, заради остварување на директна или индиректна финансиска корист или друг вид материјална корист”³.

Пред да се овозможи детална елаборација на развојот, примената но и механизмот и санкциите со кои државата се труди да го спречи ваквото делување, неопходно е да се прифати поврзаноста на овие два феномени.

Имено, организираниот криминал својата поддршка ја црпи од корупцијата. Корупцијата претставува *condition sine qua non* за развој на организираниот криминал, а основата за сето тоа ја наоѓаме во лесно коруптивната природа на човекот во периодот по распадот на порашениот сојуз(СФРЈ) и оформување на Република Македонија како самостојна држава. Организираниот криминал како мрежа со голем број учесници како физички лица, така и (големи) компании, претпријатија, но и државни органи евозможен само доколку во системот имаме личности спремни да бидат соучесници и да можат мирно да го гледаат распаѓањето на системот одвнатре носејќи се со фактот дека тие самите тоа го помогнале. Се смета дека корупцијата не е само една од формите на организираниот криминал, туку воедно и негова највисока развојна фаза во која корупцијата се претвора во “држава во држава” и се доаѓа до апсолутна криминализација на политичкиот и економскиот систем, а државата се претвора во класична криминална организација.

---

² Камбовски В, “Правна држава и организиран криминал”, Правен факултет Скопје, 1996 година

³ Конвенција на ООН против транснационален организиран криминал, Палермо 2000

2. ПРАВНА РАМКА

По осамостојувањето, Република Македонија стана членка на Обединетите нации на 8 Април 1993 година, членка на ОБСЕ на 12 Октомври 1995 година, Договорот за стабилизација и асоцијација со ЕУ е склучен на 9 Април 2001 година а стапи во сила на 1 Април 2004 година, за во 2005 година Република Македонија да добие статус на земја кандидат за членство во Европската унија.

Сите овие години започнувајќи од осамостојувањето во 1991 година, властите во Република Македонија се бореле со корупцијата која била масовно присутна во сите сфери и организираниот криминал, а како резултат на тоа ги имаме и потпишаните и ратификувани најрелевантни меѓународни и европски конвенции.

Република Македонија е членка на Групата држави против корупција (ГРЕКО) од 2000 година. На 27 Јануари 1999 година во Стразбур е отворена за потпишување казнената конвенција за корупција која од Република Македонија е потпишана и ратификувана на 28.07.1999 година а стапила на сила на 01.07.2002 година. Во 1999 година потпишана е и европската конвенција за заедничка помош за криминални прашања. Во 2000 година потпишана е и конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот криминал, а ратификувана во 2005 година. Исто така ратификувани се и двете, Конвенција на Советот на Европа – Конвенцијата за кривично право против корупцијата (1999г.), Конвенцијата за граѓанско право против корупцијата (2002г.) и Дополнителниот протокол на Конвенцијата за кривично право против корупцијата (2005г.). Во 2007г. Македонија ја ратификува Конвенцијата на ОН против корупцијата.

Кога станува збор за посебен законски текст во домашната правна рамка особено е важно да се спомене првиот закон за спречување на корупцијата од 2002 година кој содржи голем број на одредби за зајакнување на спречувањето и борбата против корупција и тоа како во јавната администрација така и кај избраните/именуваните функционери. Во Ноември 2002 година исто така е формирана и Државна комисија за спречување на корупцијата која денес има улога на независно тело одговорно за спроведување на мерки за спречување на корупција и конфликтот на интереси.

Во 2004 година, со донесувањето на новиот закон за основно јавно обвинителство, формирано е Одделение за кривични дела од областа на организираниот криминал и корупција, кое во 2007 година прераснува во посебно обвинителство за постапување по предмети сврзани со организиран криминал и корупција на ниво на цела територија на Република Македонија.

Членот 31 од Законот за Основно јавно обвинителство (Сл.Весник на РМ бр.150 од 12.12.2007 година) ги исцртува границите на делување на ваквото јавно обвинителство, но меѓудругото дава јасна слика за тоа што се ќе биде третирано како корупција и кои дела од кривичниот законик се опфатени.

Член 31: “Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција е надлежно да постапува:

- за кривични дела извршени од структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, со намера директно или индиректно да стекне финансиска или друга корист,
- за кривични дела извршени од структурирана група или злосторничка организација на подрачјето на Република Македонија или други држави или кога кривичното дело е подготвено или планирано во Република Македонија или во друга држава,
- за кривични дела злоупотреба на службена положба и овластување од членот 353 став (5), примање на поткуп од значителна вредност од членот 357 и противзаконито посредување од членот 359 сите од Кривичниот законик, извршени од избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во правно лице и
- за кривични дела неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од членот 215 став (2), перење пари и други приноси од казниво дело од поголема вредност од членот 273, терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од членот 313, давање поткуп од значителна вредност од членот 358, незаконито влијание врз сведоци од членот 368-а став (3), злосторничко здружување од членот 394, терористичка организација од членот 394-а, тероризам од членот 394-б, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-а, кривични дела криумчарење со мигранти од членот 418-б, трговија со малолетно лице од членот 418-г и за другите кривични дела против човечноста и меѓународното право од Кривичниот законик, независно од бројот на сторителите.”

Овој член јасно ја отсликува разновидните облици и форми во кои корупцијата може да се појави, што означува дека директно или индиректно е присутна во голем дел од животите на луѓето. Бројот на потпишани и ратификувани конвенции како и бројните законски измени говорат за постоење на искрена волја и вложување на напори од страна на државата за сузбивање на корупцијата и справување со организираниот криминал. Но, истите сами по себе не претставуваат гаранција дека она што е напишано и предвидено во нив, ќе биде и имплементирано во целост.

Агресивното присуство на корупцијата бара и силна институционална структура, односно квалификувани и меѓусебно поврзани државни институции и органи кои ќе можат на ефикасен начин да овозможат заштита на граѓаните но и да ги детектираат случаите на корупција и/или организиран криминал. За таа цел, следи и краток преглед на надлежните институции во Република Македонија од кои се очекува да бидат активни чинители во ваквата борба.

Несомнено, една од клучните институции поврзани со ова прашање е Министерството за внатрешни работи за спречување и постапување по кривични дела и злоупотреби, откривање и приведување на сторителите и превземање на други мерки за судско гонење на сторителите на кривичните дела.

Тела кои постојат во склоп на министерството се и Биро за јавна безбедност, Дирекција за безбедност и разузнавање, како и постоење на Внатрешна контрола за професионални стандарди која претставува одвоена организациска единица на Министерството која спроведува оценка на законитоста на активностите на вработените во Министерството. Ваквата внатрешна контрола усвојува антикорупциска програма чија цел е да ја намали корупцијата и да воведо антикорупциска култура помеѓу вработените во министерството, која ќе биде на исто ниво со онаа на европската полиција и да го зајакне интегритетот на вработените во Министерството.

Одделот за организиран криминал при Министерството за внатрешни работи е одговорен за спречување и гонење на сторителите на организиран криминал и директно соработува со Одделот за гонење на сторителите на кривични дела и корупција во рамките на Јавното обвинителство.⁴

Одделот за гранични прашања и миграција е специјална организациска форма во склоп на Бирото за јавна безбедност – Министерство за внатрешни работи, кое покрај другите одговорности за управување на безбедноста на границите, води борба против прекуграничниот криминал, врши транснационалната соработка и меѓуагенциската соработка со други ентитети во Системот за интегрирано управување со границите.⁵

Одделот за организиран криминал во рамките на Основниот суд Скопје 1 претставува специјален оддел за предмети поврзани со организиран криминал и корупција.

Државната комисија за спречување корупција ги усвојува Државната програма за спречување и сузбивање на корупцијата и акциските планови за нејзино спроведување, ја усвојува годишната програма и ја планира работата и подготвува мислења за нацрт-закопи значајни за спречување на корупцијата.⁶

Финансиската полиција е формирана на 26 јуни и е тело во рамките на Министерството за финансии (Службен Весник 55/02, 26 јуни, 2003г.). За прв пат, според Законот за Финансиска полиција (Службен весник 55/02) тоа функционира како тело на државната администрација одговорно за кривично гонење, при што обезбедува посебни и специфични компетенции, како што е откривање сторители кои се вклучени во незаконски активности во полето на финансиски криминал, перење пари и други видови криминал, односно криумчарење, избегнување на

---

⁴ Член 3 од Законот за внатрешни работи на РМ (Сл.Весник на РМ бр.42/2014)

⁵ ИБИД

⁶ Нурединоска Е. Саздески М. Ѓузелов, Б. Извештај за процена на корупцијата.

данок или значително избегнување големи давачки за царина и други даночни обврски.⁷

Во 2007 година е донесен новиот Закон за финансиска полиција (Сл. Весник бр. 55/07) и согласно истиот, Финансиската полиција станува Управа за финансиска полиција, орган во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице.⁸ Управата за финансиска полиција има овластувања во предистражната постапка и во истрагата, во случаите кога работи на откривање кривични дела и нивни сторители и на прибирање докази заради кривично гонење на сторителите за кривичните дела: даночно затајување (член 279 од КЗ); перење пари и други приноси од казниво дело (член 273 од КЗ); криумчарење (член 278 од КЗ); недозволена трговија (член 277 од КЗ) и други кривични дела кои вклучуваат поголеми и значителни износи на данок, царина или други приходи.⁹

3. АНАЛИЗА НА КАЗНЕНАТА ПОЛИТИКА И ВЛИЈАНИЕТО НА КАЗНАТА ВРЗ СТОРИТЕЛИТЕ

Доколку правниот поредок во една држава одредено човеково поведение го класифицира како казниво и за истото предвидува санкција, основната цел на таквата санкција е да ги одврати потенцијалните сторители од вршење на делото, а сторителите од повторување на таквото дело. Одредени видови на казниви дела од кои не се изземени ниту видовите на корупција уредени со кривичниот законик, се толку тешки затоа што како резултат го имаат поткопувањето на државниот поредок, што постои меѓународна согласност дека нивните сторители не смеат да останат неказнети. Во оваа насока, во предложението е направен краток осврт на висината на казните за одделни видови на предмети (различни видови на корупција согласно класификацијата во Кривичниот законик) и колку истата ја постигнала својата цел.

Во периодот од 2007 до 2014 година, односно од формирањето на специјализираното одделение за организиран криминал и корупција при Основен суд Скопје 1 Скопје, донесени се 364 правосилни пресуди за 1.125 обвинети¹⁰ врз кои се применувал тогаш важечкиот Кривичен законик и Закон за кривична постапка пред стапувањето во сила на новиот Закон за кривична постапка од 2010 година, кој овозможува спогодување за кривичната санкција. Согласно податоците и статистиката на Основен суд Скопје 1 Скопје, како најчесто кривично дело сторено во дадениот период се наведува делото трговија со луѓе – 39.53% од обвинетите се

---

⁷ Преземено од: http://www.finpol.gov.mk/za_upravata.html

⁸ Управа за финансиска полиција. Министерство за финансии на Р. Македонија. Достапно на: http://www.finpol.gov.mk/za_upravata.html

⁹ ИБИД

¹⁰ Тајд Брашер Лидија, Анализа на политиката на казнување на организиран криминал и корупција, стр.4

осудени за трговија со луѓе, додека од нив, најзастапени се сторителите на кривичното дело согласно чл.418-б од Кривичниот законик, трговија со мигранти.

Следните две најчести кривични дела за кои се осудени обвинетите, а не се поврзани со трговија со луѓе, се за злосторничко здружување (член 394 од КЗ) со 17.72% од обвинетите во примерокот и неовластено производство и трговија со наркотици (Член 215 од КЗ) со 16.47% од обвинетите од обработените податоци. Осудителните пресуди за дела поврзани со јавната корупција не се толку чести. На пример, 8.46% од обвинетите од обработените податоци се осудени за злоупотреба на службената положба и овластувања (член 353 од КЗ), 3.83% за перење пари (член 273 од КЗ) и 3.03% за примање поткуп (член 357 од КЗ). Околу 2% од обвинетите во примерокот се осудени за даночно затајување (член 279 од КЗ). Околу 9% од обвинетите во примерокот се осудени за други кривични дела, за кои не повеќе од 2% од обвинетите се осудени за исто кривично дело.¹¹

Во периодот од 2007-2014 година, 53.5% од обвинетите се осудени за дело за кое е задолжителен минимум од една година затвор или помалку (21.86% од обвинетите се соочиле со помалку од една година, а 31.64% од обвинетите се соочиле со казна од една година затвор). Со други зборови, над половина од обвинетите се соочиле со релативно ниски задолжителни минимуми од една година или помалку. Наредниот најчест минимум со кој се соочуваат обвинетите е пет години затвор, што опфаќа 15% од обвинетите. Околу 13% од обвинетите се соочиле со потенцијална минимална казна од четири години, додека околу 10% се соочиле со потенцијални казни од осум години затвор. Многу мал број од обвинетите (околу 1.51%) се имаат соочено со највисоката минимална казна од десет години.

Ваквите податоци упатуваат на заклучокот дека обвинетите во повеќе од половина од процесуираните случаи се соочиле со казна затвор од една година или помалку. Одредувањето на вака ниски и благи казни за кривични дела кои на долг рок се закануваат да го разорат целокупниот правен поредок не е проста несреќа, туку неправда. Опстојувањето на таквата неправда несомнено ќе предизвика разорување на темелите на секое општество, не само на она во кое ние живееме. Овие статистички податоци укажуваат на тоа дека оваа казна не ги одвраќа сторителите од вршење на делото, што од друга страна го наметнува прашањето за ефикасноста на ангажирањето на државата, ресурсите, институциите како и зацврстувањето на домашната и меѓународната законска регулатива. Доколку интервенциите во сите овие сфери се сторени за да се сузбие или намали корупцијата и организираниот криминал но и да се казнат учесниците и сторителите, а истото резултира со процесуирани судски предмети во кои е доделена минимална казна, тогаш легитимно се наметнува прашањето дали проблемот е во казната или во ценењето на судовите од случај со случај каква истата треба да биде.

---

¹¹ Тајд Брашер Лидија, Анализа на политиката на казнување на организиран криминал и корупција, стр.9

Паралелно со проблемот на отсуство на доволно “строга казна” која би го одвратила сторителот, потребно е да се разгледа и друга страна од сложувалката. Дејствијата карактеристични за корупцијата и организираниот криминал, веќе одамна не се само илегални дејствија. Напротив, државите сведочат за сè поголем број на легални дејствија сторени во насока на импелементација на корупцијата. Ваквиот легален вид е најчесто присутен кај функционерите (судии, политичари, обвинители и сл.) или високи државни службеници, таму каде што тие можат да одлучуваат или каде што можат да извршат влијание. Кога овие процеси ќе се прелијат од илегалното, во сферата на легалното, тогаш секоја легална работа може да се гледа низ оптиката на потенцијална корупција.

Потиснувањето на моралноста во човековата природа предизвикана од низа општествени фактори, како и тенденцијата корупцијата да биде се повеќе присутна во сферата на легалното, отколку на нелегалното, произведе една појава во практиката каде терминот легална корупција, колку и да игледа како оксиморон, сепак има своја практична примена.

Имено, едно од карактеристичните дела на јавната корупција претставува перењето пари согласно член 273 од Кривичниот законик. Парите од нелегални извори најчесто се вложуваат во легални активности, како што е горенаведениот пример, но и во многу други сектори, на кој начин овие средства преку веќе постоечки или новоформирани правни лица влегуваат во стопанството и стануваат негова конкуренција. Перењето пари всушност претставува секундарна фаза на организираниот криминал и корупција, односно нивна последица, коешто претставува прикажување на нелегално стекнатиот приход како легален. Овие текови на паричните средства се тешки за следење и постојана контрола, бидејќи доста често знаат и да ги преминат границите на државата и да се прелијат на странски пазари.

4. КОРУПЦИЈАТА КАКО НАЧИН НА ЖИВОТ

Најголемиот проблем со кои се соочуваат современите општества има повеќе психолошка отколку општествена димензија. Заканата на современите општества е подмолното соучесништво на човекот со организираниот криминал, а особено со корупцијата. Прекумерната инфилтрираност во сите пори на животот на луѓето предизвика корупцијата да се гледа низ поинаква призма – како средство за олеснување на животот, а не како зло кое треба да се искорени. Граѓаните во корупцијата наоѓаат содружник односно полесен и поедноставен начин за постигнување на своите цели, па така, на корупцијата почнаа да гледаат како на средство, а не како на проблем кој на долг рок се заканува да ја еродира државата и сите нејзини механизми.

Во овој контекст се надоврзува уште еден проблем кој произлегува од горенаведениот, а тоа е минималната односно речиси никаква доверба на граѓаните

во институциите на државата, а вината за тоа несомнено треба да биде адресирана само на една адреса: политичката конфузија во која се наоѓа државата. Корените на овој заклучок се наоѓаат во практиката на носење политики зад затворени врати, без никаква транспарентност, и најважното од се, на лидерски средби. Најклучните и најгорливите решенија во историјата на нашата независност се донесени на лидерски средби со никаква транспарентност, коишто решенија потоа само се канализираат преку формално-правните механизми на институциите на системот за да добијат пишана законска форма.

5. КРИТИКИТЕ И НАСОКИТЕ НА Г-ДИН РАЈНХАРД ПРИБЕ

Соочувањето со најголемиот досега политички скандал и брутална корупција во РМ, кој веројатно уште долго ќе се памети и чии последици уште долго ќе ги чувствуваме, изразен преку незаконското следење на комуникациите на повеќе од 20.000 граѓани е многу повеќе од само обичен политички скандал, туку истиот претставува целосна ерозија на моралната, етичката, или на крајот на денот човечката димензија или она што од неа преостанало кај властодршците. Но воедно истиот ја наметна и потребата од формирање на експертска група на независни и искусни експерти, со широко професионално искуство во различни полиња кои се поврзани со владеењето на правото, а предводена од пензионираниот директор во ЕК, г-динот Рајнхард Прибе.

Во еден дел од првиот извештај (изготвен во 2015 година), г-динот Прибе го нотира следното:

„Скандалот кој е во тек покажува непочитување на професионалната етика, основните принципи на ризично управување и недостаток на познавање на чувствителноста на разузнавачите задачи во рамките на УБК. Истотака предмет на загриженост е и очигледниот недостаток на обучена служба за основните права и правилата за заштита на податоците. Фамилијарната поврзаност помеѓу високо позиционирани политичари и носители на високи функции во УБК, како и во Јавното обвинителство создаваат ризична средина за конфликт на интереси.“

Опсегот на незаконското снимање на разговорите, концентрацијата на моќта во рамките на УБК, широките надлежности во мандатот на УБК (кои и покрај широкиот опсег, беа надминати) и дисфункционалноста на надворешниот надзорен механизам резултираа со бројни прекршувања:

- прекршење на основните права на засегнатите поединци
- сериозна повреда на законодавството за заштита на личните податоци

- прекршување на Конвенцијата за дипломатските односи од 1961 година (Виенската конвенција) имајќи предвид дека дипломатите истотака биле нелегално прислушувани

Очигледна директна вмешаност на високи владини и партиски функционери во нелегални активности вклучително и изборни измами, корупција, злоупотреба на власт и овластување, конфликт на интереси, уцени, изнудување (притисок врз вработени во јавниот сектор да гласаат за одредена партија со закана за нивно отпуштање) кривично дело, тешки прекршувања на процедурите за јавни набавки со цел добивање на недозволен профит, непотизам и протекции индикациза непрофатливо политичко мешање во номинацијата/назначувањето на судии, како и мешањето во други наводно независни институции заради лична или партиска корист”.

Ваквите забелешки констатирани од надворешни експерти недвосмислено ги посочуваат виновниците и без ракавици ги констатираат грубите законски прекршувања но и разорувањето на целокупниот државен поредок.

Групата надворешни експерти изготви и втор извештај во 2017 година, во кој една од работите кои ги нотира е задолжително да се работи на враќањето на довербата од страна на граѓаните, која речиси и да не постои заради преклопувањето на партијата со државата и нивно поистоветување.

Во извештајот многу јасно и концизно е формулиран еден од најважните заклучоци а тоа е дека “една форма на заробена држава не смее да биде заменета со друга”, туку дека е потребно крајно ослободување од стегите на партијата, притисоците и стравот како механизам за имплементација на моќ. Овој заклучок претставува еден вид на реформски патоказ, односно водич кој ги опфаќа сите сфери од животот, почнувајќи од полицијата, внатрешните работи, до управата за безбедност и контраразузнавање, преку судството, здравството, образованието и медиумите како една од клучните алки во овој процес.

Голем дел од работите кои се нагласени во извештајот од 2015 година како проблематични, се речиси непроменети, посебно во судството каде група на судии преку прераспределби, одолговлекувања на процесите и слично продолжуваат да го попречуваат патот до правдата, што претставува основен предуслов за заздравување на сите останати области, а особено и пред се, за казнување на злото кое преку корупција, нелегални активности и злоупотреба на моќ и беше нанесено на државата. Доколку злото остане неказнето, тогаш и вината на останатите злосторници кои извршиле полесни казниви дела, кражби или друг вид на казнени поведенија ќе бидат сметани за помало зло.

6. ЗА ПРОЕКТОТ, ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

6.1. За проектот

Целта на овој проект беше зајакнување на независноста, ефикасноста и непристрасноста на македонското судство во борбата против организираниот криминал и корупција и придонес кон правилно имплементирање на реформите во кривичната правда со главен фокус на новиот Закон за кривична постапка. А до постигнување на истата, предвидовме дека е потребно да се направи проценка на судската ефикасност преку процесот на мониторинг на имплементација на одредбите на новиот ЗКП, да се воспостави систем за рано репортирање(известување) на недоследностите при аплицирање на новиот ЗКП, да се оцени респонзивноста на кривичната правда во борбата против организираниот криминал и корупција, да се оцени нивото на почитување на стандардите за фер и правично судење, како и да се зголеми нивото на знаење на професионалната јавност во полето на организираниот криминал и корупција со посебен осврт на новините предвидени во новиот ЗКП.

6.2. Цели

Целта на ова истражување беше прецизно портретирање на околностите и специфичностите на одредени ситуации при одржување на судските расправи, како и утврдување на фреквенцијата на повторување на одредени состојби и евентуална нејзина поврзаност со други околности.

6.3. Методологија

Предмет на анализа беше работата на Основен суд Скопје I во Скопје, а особено одделението за организиран криминал и корупција, во делот на примена на одредбите на Законот за кривична постапка, преку спроведување на мониторинг на избран примерок од 271 судски предмети, со цел да се испитаат евентуални недоследности при примената на Законот за кривична постапка во текот на судските постапки.

Методологијата која ја користеше Коалицијата за прибирање на податоците од овие судења, за потребите на оваа анализа, се состоеше од специфично утврдено “теренско” истражување во кое се користеа два метода: 1) мониторинг на судските постапки за време на нивното одржување, од страна на специјализирани набљудувачи кои не беа директни учесници на расправите и 2) систематизиран прашалник во кој по извршениот мониторинг се внесуваат забележаните податоци.

По изборот на конкретните предмети, 4 искусни набљудувачи на Коалицијата, од кои двајца со положен правосуден испит и двајца дипломирани правници, ги следеа овие предмети во периодот од месец јануари 2017г. до

октомври 2017г. Набљудувачите потребно беше да имаат високо образование - правни студии и солидно познавање на кривичната материја, а особено кривично процесната, како би можеле да ги лоцираат најчестите предизвици со кои се судира судот, и сите учесници во кривичната постапка, но и за да препознаат неадекватна, односно, нецелосна имплементација на Законот за кривична постапка. Идентификувањето на евентуалните пропусти, недоследности и начинот на имплементација на одредбите од Законот за кривична постапка, се одвиваше преку непосредно забележување на сите дејствија во постапката од страна на професионалните набљудувачи.

Алатката која се користеше како дел од оваа методологија- систематизиран прашалник, беше подготвен за потребите на овој проект, па така истиот беше креиран тематски и концепиран согласно поглавјата предвидени и во самиот Закон за кривична постапка. Овој прашалник во себе содржеше 74 прашања кои се однесуваа на различни сегменти од Законот за кривична постапка, видот на прашањата варираше од прашања кои се отворени и дозволуваат простор за наратив, преку прашања кои нудат повеќе одговори, до дихтомни прашања. Прашањата беа систематизирани на начин што истите би претставувале јасни индикатори за евентуалните непочитувања на ЗКП, но и повреди на кривичната постапка. Оваа активности претставуваше клучна активност во процесот на изготвување на оваа анализа, од причина што податоците кои се добиваат од страна на набљудувачите, се податоци кои даваат јасна, непосредна, непристрасна и транспарентна слика за случајот кој се мониторира.

По собирањето на овие податоци, истите беа внесени во компјутерска дата база, а подоцна беа предмет на анализа и обработка како би можело да се изведат конкретни заклучоци за состојбите во периодот на мониторинг.

7. АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА ПРЕДМЕТИТЕ ОД ОБЛАСТА НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈАТА

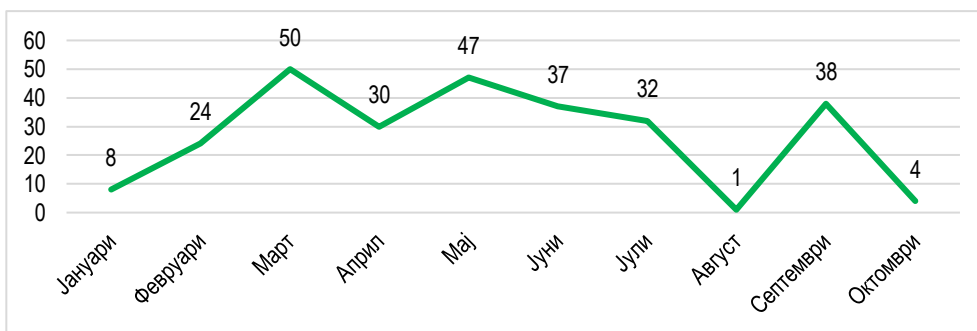
7.1. Основни податоци

За целите на ова истражување и реализација на овој проект, предмет на анализа беа 94 судски предмети односно 271 расправа пред Основниот суд Скопје 1, во Скопје со тоа што, во голема мера односно 215 од мониторираните расправи беа од организиран криминал, а останатите 56 беа предмети од редовниот кривичен суд, но беа високо профилирани кривични предмети од интерес за општата јавност, но и предмети со кривични дела специфични за корупција.

Во набљудуваните предмети беа опфатени кривичните дела Неовластено производство и пуштање во промет на дроги, психотропни супстанции и прекурзори,

Измама, Изнуда, Лихварство, Прикривање, Перење пари и други приноси од казниво дело, Криумчарење, Злоупотреба на службена положба и овластување, Примање поткуп, Давање поткуп, Фалсификување на службена исправа, Незаконито влијание врз сведоци, Фалсификување исправа, Злосторничко здружување, Терористичка организација, Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста, Тероризам, Фалсификување или уништување деловни книги, Убиство, Фалсификување пари, Даночно затајување, Криумчарење, Трговија со луѓе, Криумчарење на мигранти, Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе трговија со малолетно лице и криумчарење на мигранти, Трговија со дете, Злоупотреба на безвизниот режим со државите членки на Европската унија и на Шенгенскиот договор, Учество во толпа што ќе спречи службено лице во вршење на службено дејствие, Насилство спрема претставници на највисоките државни органи и Шпионажа.

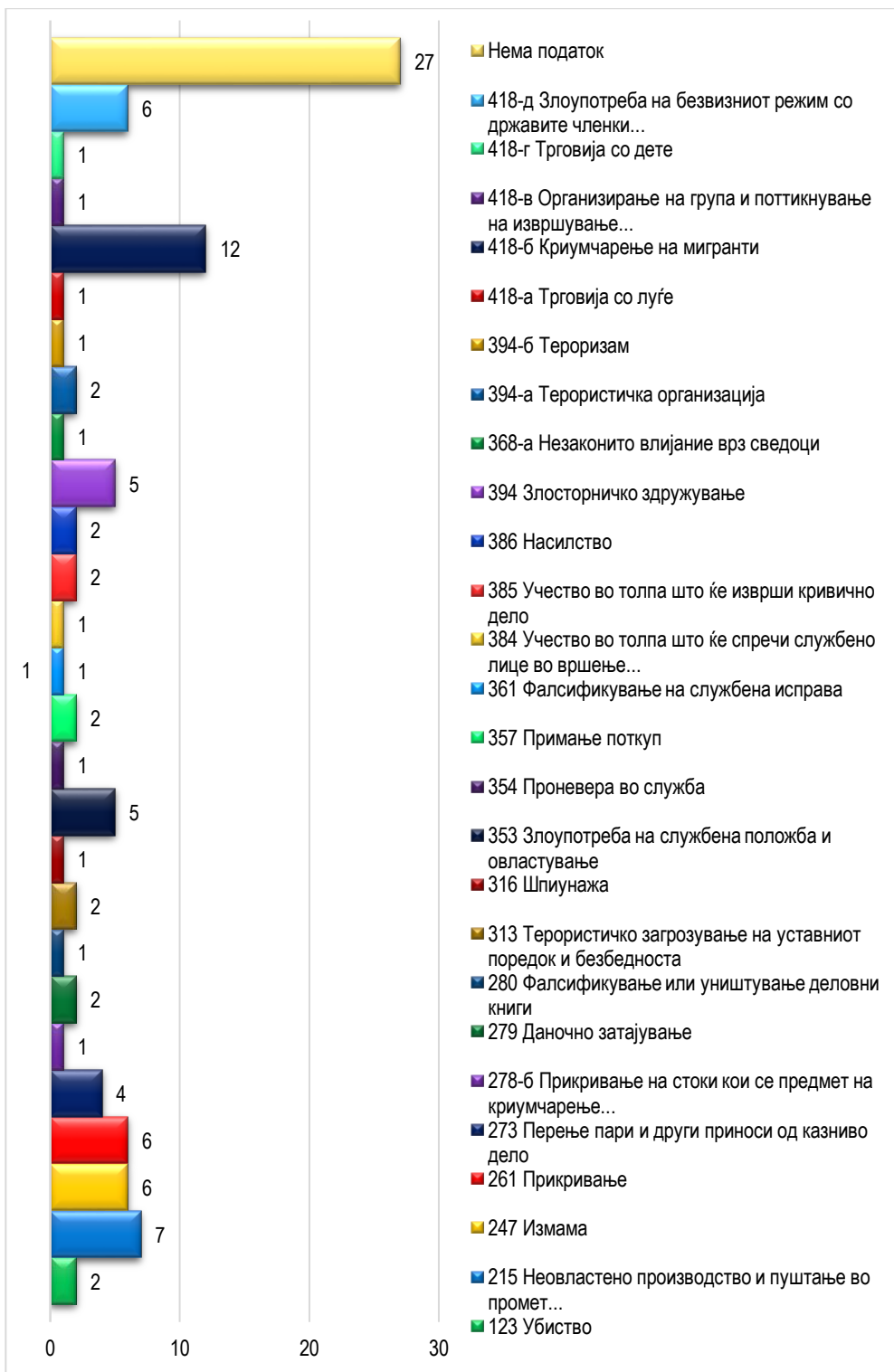
Периодот во кој што беа следени судските расправите пред кривичниот суд во Скопје беше во траење од 10 месеци, почнувајќи од месец јануари 2017г. , па сè до октомври 2017, за кој што период, подолу претставениот графички приказ упатува на хронологијата на извршениот мониторинг.

Следени расправи

Она што е тивок показател за трендот на намалена транспарентност во судовите во изминатава година, покрај недостатокот на соодветни податоци на веб страните на судовите, а кои најчесто се однесуваат на подетален опис за предметите од аспект на кривично дело, е недостатокот на ист оваков вид на податоци при теренското прибирање на податоците од страна на нашите набљудувачи. Конкретно, во 27 предмети, најзастапените кривични дела кои беа основ за водење на постапките, а кои беа дел од предметите за мониторинг се: Злоупотреба на безвизниот режим со државите членки на Европската унија и на Шенгенскиот договор- Чл.418-д, Криумчарење на мигранти.чл.418-б, Злосторничко здружување-чл.394, Злоупотреба на службената положба и овластување-чл.353, Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори- чл.215, Измама-чл.247, Прикривање- чл.261, Перење на пари и други приноси од казниво дело-чл. 273 и сл. Подолу во графичкиот приказ може да се забележи застапеноста на кривичните дела.

Кривични дела

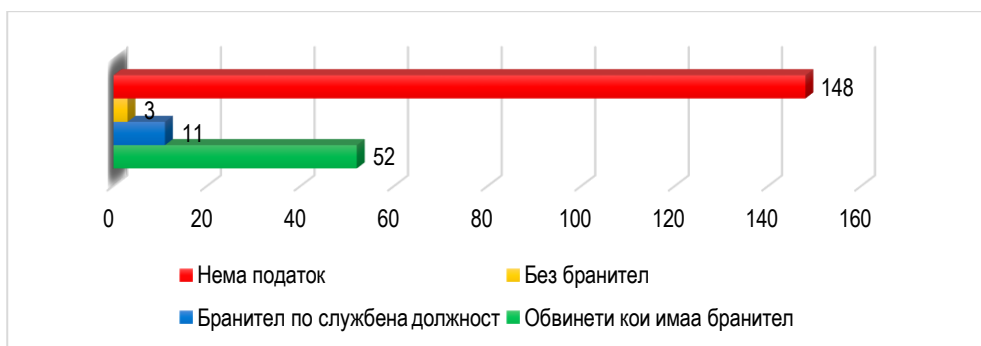
Во периодот предвиден за мониторинг, во кој што набљудувачите ги прибираа податоците, утврдивме дека од вкупно мониторирали 94 предмети, во 71 предмет е извлечен податок дека имало 214 обвинети лица, а за останатите 23 предмети нема податок колку обвинети лица имало.

7.2. Правото на бранител

Правото на бранител како едно од базичните права предвидени во ЗКП е регулирано во чл.71 и чл.74 од ЗКП. Имено, законот предвидува секое лице осомничено или обвинето за кривично дело, да има право на бранител во текот на целата кривична постапка против него. При тоа, обвинетиот пред првото испитување или пред друго дејствие за кое таа постапка е предвидена со ЗКП мора да се поучи дека има право на бранител по свој избор со кого може да се советува, но и бранителот да присуствува на неговото испитување. Но, законот предвидува и ситуација во која евентуален обвинет кој се јавува во постапката, а истиот е нем, глув или е неспособен самиот успешно да се брани или пак, ако против него се води кривична постапка за дело за кое во законот е предвидена казна доживотен затвор, тој да мора да има бранител уште при првото испитување. Законот е категоричен исто така и во случај на определување на мерката притвор за обвинетото лице, поточно лицето на кое му е определена мерката притвор е неопходно да има свој бранител и тоа за време траење на оваа мерка. Додека пак во околности каде е задолжителна одбрана на обвинетото лице, а истото не земе свој бранител по сопствен избор, во тој случај претседателот на судот ќе му постави бранител по службена должност, сè до правосилноста на пресудата.

По обработка на податоците кои нашите набљудувачи ги прибраа во периодот предвиден за мониторинг, видно и од подолунаведениот графички приказ, утврдено е дека во 148 расправи за ова отсутствува податок, што повторно упатува на неможноста овој податок да се прибере поради одлагање на расправите, додека пак на 63 расправи присуствувал бранител со обвинетиот, од кои на 11 расправи бил присутен бранител назначен по службена должност, а на 52 обвинетите сами избрале свој бранител кој ќе ги брани и застапува нивните интереси.

Но, неопходно е да се истакне дека е добиен и податок во кој е констатирано дека на 3 одржани расправи немало бранител во постапките и тоа во предмети кои се воделе за кривични дела: “Измама”, по чл.247 од КЗ, “Прикривање” по чл.261 од КЗ, но и “Злоупотреба на безвизниот режим со државите членки на Европската унија и на Шенгенскиот договор” по Чл.418-д од КЗ, за кое што дело според ставот 1 од овој член предвидена е затворска казна од најмалку 4г., што упатува на редовна, а не скратена постапка за која правото на присуство на бранител не секогаш е нужно.

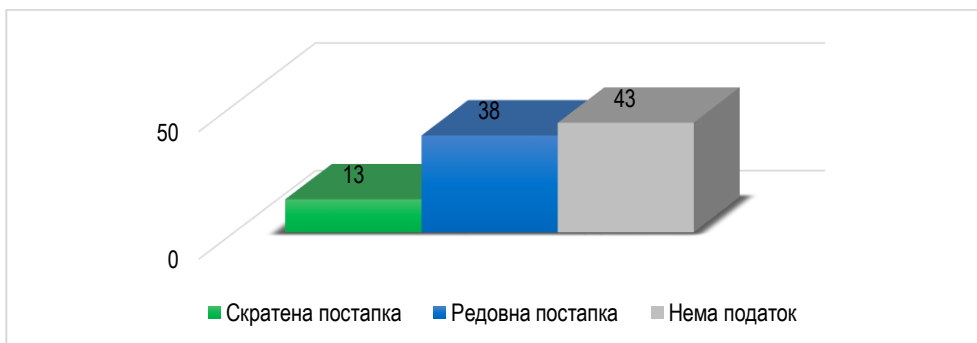

Колку од обвинетите имаа бранител

7.3. Скратена постапка

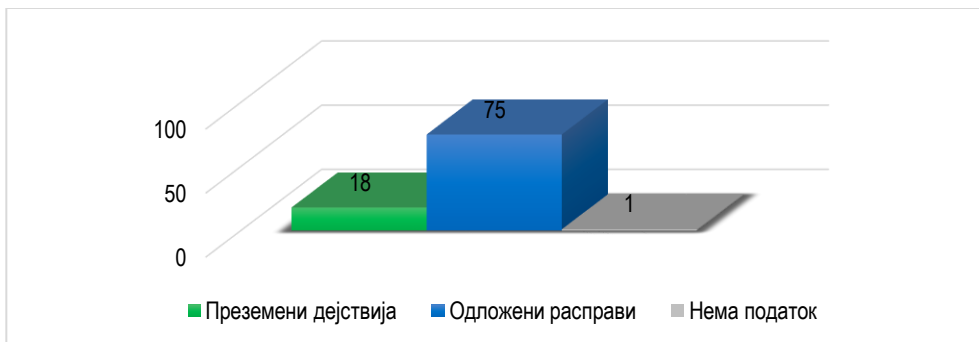
Скратена постапка како еден од последните новитети воведени во ЗКП, претставува една од забрзаните постапки, покрај постапката за донесување на пресуда врз основа на спогодба со јавниот обвинител и осомничениот, постапката за медијација во која учествува посебно трето лице - медијатор и постапката за издавање на казнен налог со кој се предлага и изрекува определена санкција во случај на постоење на доволно докази за кривични дела кои спаѓаат во надлежност на судија поединец. Скратената постапка е предвидено да биде применувана единствено во предмети во кои е предвидена парична казна или казна затвор до 5 години. Па така, имајќи го во предвид фактот дека беа мониторирани исклучиво постапки кои се водат пред судот и за кои се одржуваа главни расправи, нашите набљудувачи имаа прилика да ги мониторираат само скратените постапки од сетот забрзани постапки опишани погоре, се разбира покрај редовните постапки.

Во подолупретставениот графички приказ може да се забележи дека 13 од мониторираните предмети биле водени како скратена постапка, 38 биле во редовна постапка, додека пак за 43 предмети отсуствува оваков податок.

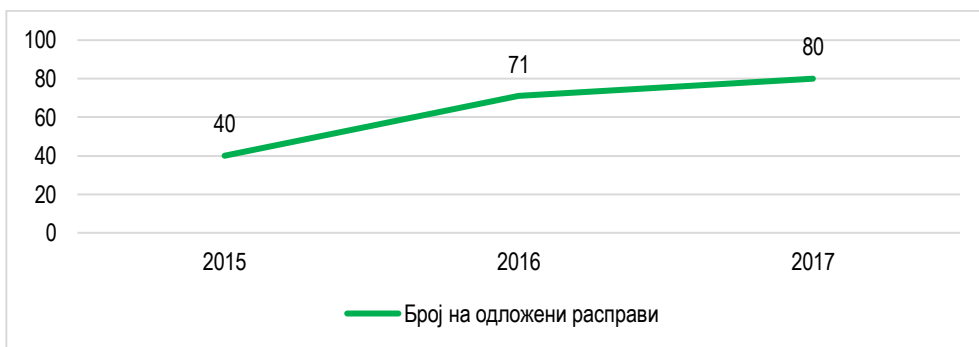

Во 94 набљудувани предмети, евидентирана е состојба на континуирано одлагање на расправите, па така 75 расправи или 80% од вкупниот број на мониторирани предмети се одложени, додека само во 18 предмети се преземени

дејствија во постапката што подразбира одржување на расправите. Видно од графичкиот приказ подолу.

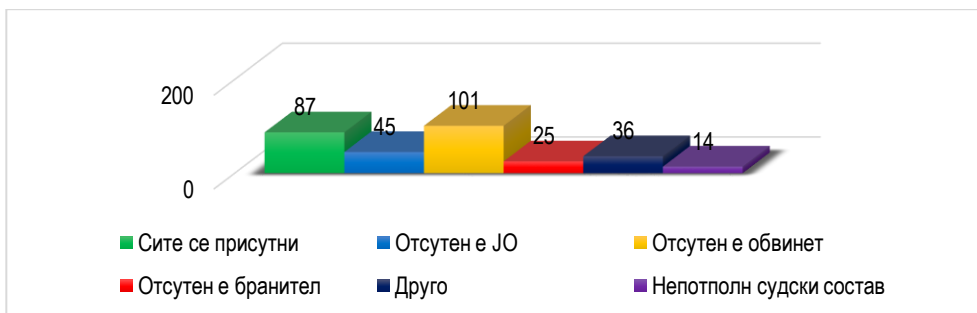
Овој тренд на одлагање на судските постапки има нагорна линија во однос на претходните 2 години, со тоа што истиот упатува на дуплирање односно пораст од 100% на одложените расправи во 2017г. во однос на оние од 2015г.

Одложени расправи

ЗКП предвидува неколку услови кои треба да бидат исполнети, како би се одложила постапката. Еден од нив е отсуството на одредени лица во постапката без кои истата не може да има свој редовен тек, па оттука расправата би било неопходно да се одложи.

Одлагање на расправите, според обработените податоци, се должи на повеќе околности предвидени и во самиот закон за кривична постапка, но и надвор од него. Имено, проблемите од видот на неуредна достава, непојавување на судски расправи на странки во постапката, но и на сведоци и вештаци се истакнуваат како теми кои е неопходно да се разработат, се со цел унапредување и подобрување на системот на обезбедување на присуство на неопходните учесници во самата постапка. Од анализираниите податоци доаѓаме до статистика дека одлагањето на расправите во најголема мера се должи отсуство на обвинетиот во постапката - во 101 случај односно расправи, потоа на јавниот обвинител - 45, на бранителот - 25, но и на непотполноста на судскиот состав назначен за работење на конкретен предмет - 14 случаи, а не е за потценување и бројката од 36 расправи кои се одложени по основ “друго”.

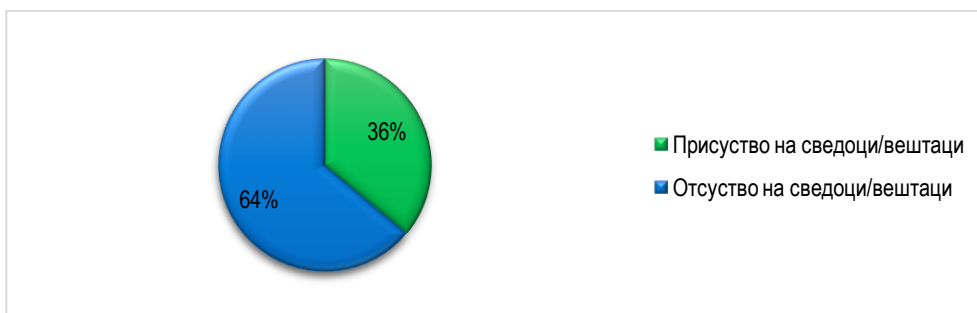

Отсутни лица на расправите и причини за тоа

Како една од причините за отсуство на обвинетиот на расправите се наведува и неговото неспроведување од казнено поправните установи. Во некои случаи тоа се должи на некоординација со системот за евиденција на спровод на лица лишени од слобода, а во некои пак и временското поклопување со одредени високо профилирани судски предмети, како на пример одржување на расправа по предметот во јавноста познат како “Диво Населје”, чие што одржување долго беше причина за одлагање на останатите предмети.

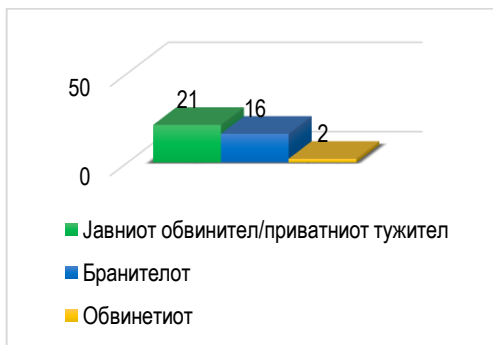
Јавниот обвинител како субјект без кој не може да се одржи расправата, е во голема мера затапен како причина за одлагање на расправите. Најчесто набљудувачите не можат да дојдат до податок зошто назначениот ЈО е отсутен, а не ретко како причина за тоа се јавува преклопување на неколку судски расправи во истиот термин на јавните обвинители, па при техничка спреченост и нивно отсуство, расправите мора веднаш да се одложат.

Како причина за одлагање која е препишана на категорија „друго“, е најчесто отсуството на сведоци или вештаци во постапката, меѓутоа и потребата од изведување на некој доказ кој не е прибавен или пак вештачење кое се уште не било изготвено или доставено до судот или некоја од странките во постапката. Токму на оваа проблематика се надоврзува следниот графички приказ кој упатува на присуство на сведоци/вештаци на расправите. Па така, од обработените податоци доаѓаме до сознание дека во 36% од вкупниот број на следени расправи, овие лица не биле присутни, па следствено на тоа одреден дел од постапките се одложени токму поради овие причини.

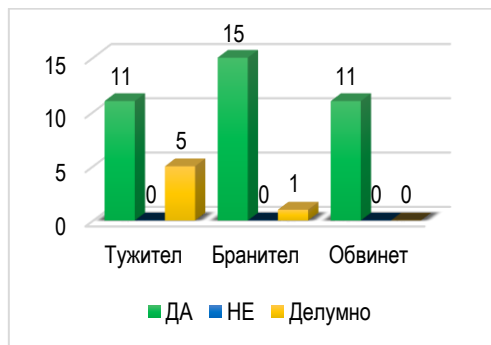

Присуство на сите сведоци /вештаци

ЗКП предвидува дека, по констатирањето од страна на судијата, односно советот, дали на главната расправа се присутни сите оние кои се неопходни за одржување на истата, односно дали расправата може да се одржи и во отсуство на некои од повиканите лица, понатаму судот ја води главната расправа во правец на одржување на воведни говори. Овој процес отпочнува редоследно, со тоа што можноста за воведно излагање ја добива тужителот - застапникот на обвинението, односно на приватната кривична тужба, а потоа и бранителот, односно обвинетиот. Во овој дел од постапката, со почетокот на примената на овој институт, странките добиваат можност да изнесат решавачки факти кои имаат намера да ги докажуваат, да ги изложат доказите што ќе ги изведуваат и да ги определат прашањата по коишто ќе расправаат. Меѓутоа, ЗКП прави дистинкција помеѓу постапувањето на судот, и примената на овој институт во редовната, и во скратената постапка. Имено, кога станува збор за редовна постапка горенаведениот принцип на држење на воведен говор е правило, со тоа што одбраната секогаш има право и опција да не дава воведни говори, но кога станува збор за скратена постапка, а тоа е статистички мал број на судските предмети од областа на организираните криминал и корупција (со оглед на фактот што во тој случај би биле опфатени кривични дела за кои е предвидена казна затвор до 5 години), воведните говори на застапниците на обвинението се трансформираат во изнесување на содржина на обвинението, додека пак одбраната никаде во законот не е опфатена со свој придонес во воведувањето на решавачките факти во корист на одбранат.

Одржан воведен говор

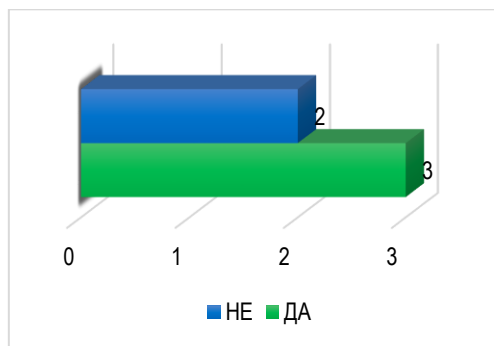
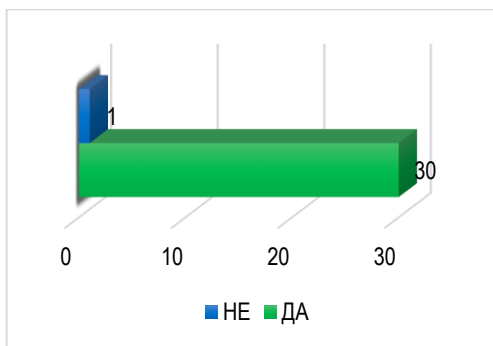
Разбирливост на воведниот говор

Во еден од графичките прикази погоре (лево) може да се забележи застапеноста на примената на институтот воведен говор од страна на ЈО, бранителот, но и самиот обвинет. Па така, во 21 од следените предмети, ЈО дал свој воведен говор, во 16 бранителот, а само во 2 евидентирани случаи тоа го сторил и обвинетиот. Додека пак во грфиконот од десно имаме податоци за разбивовста на воведниот говор и за јасноста на тоа кои факти и докази би биле изведувани во постапката. За разлика од минатогодишните податоци по однос на ова прашање, оваа година наидуваме на тренд на пораст на разбирливоста на воведните говори, а особено на оние дадени од страна на бранителите. Ако во изминатата година сме дошле до заклучок дека околу 50% од воведните говори на

бранителите биле јасни, оваа година се соочуваме со незначителен процент од 7% на нејасни, наспроти 93% прецизни и концизни воведни говори. Во рамки на воведните говори на обвинителството, истиот процент на разбирливост се повторува како и минатата година, додека пак кај обвинетите овој процент исто така од 50% разбирливост во минатата година, оваа година прераснува во 100%.

Од ова би можеле да заклучиме дека јавното обвинителство сè уште има потреба од обуки и дополнително наобразување во поглед на примената на новите институти предвидени во постапката. А особено ако се земе во предвид фактот дека воведните говори упатуваат на тезата со која обвинителството се обидува да ја докаже основаноста на обвинението, но и начинот на кој што истата има намера да ја докаже.

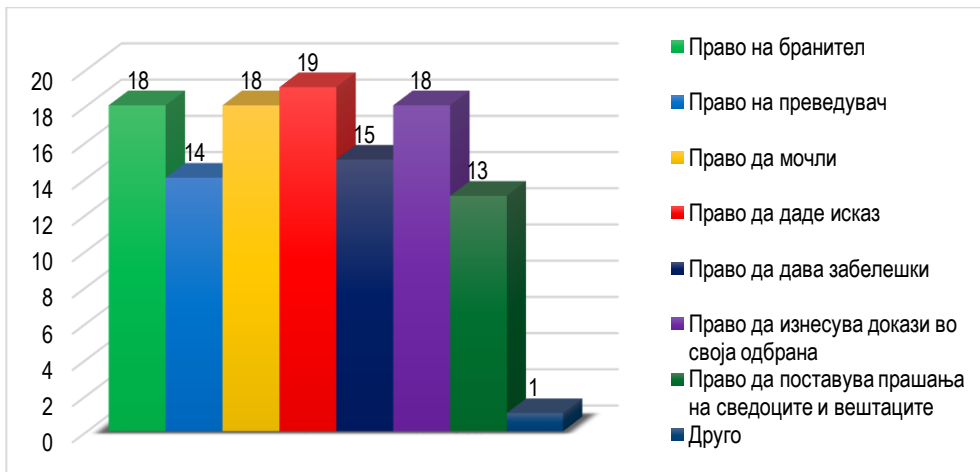
Информирањето за обвинението и негово појаснување на обвинетиот е едно од предвидените права согласно ЗКП, сепак, по спроведениот мониторинг и обработка на податоците наидовме на податок дека во само 1 случај судот направил исклучок од ова правило (графички приказ подолу лево). Поточно, во овој конкретен случај, судот не го прашал обвинетиот дали разбира за што е обвинет и ја спровел и завршил постапката на само една расправа бидејќи обвинетиот дополнително и признал вина. Додека пак во следниот графички приказ-подолу десно, имаме состојба во која што обвинетиот истакнал дека не разбира за што е обвинет, но судот сепак, и покрај тој факт не му објаснил за кое кривично дело се обвинува истиот.

За жал не се нотирали дополнителни податоци/забелешки за овој пропуст од страна на набљудувачите, па би претпоставиле дека со оглед на тоа да обвинетиот бил со бранител во постапката, бранителот бил тој кој му појаснил дополнително за кривичното дело односно обвинението.

Согласно Чл.206 од ЗКП, обвинетиот пред секое испитување задолжително ќе се информира и поучи за што истиот се обвинува, дека не е должен да ја изнесува својата одбрана, ниту да одговара на поставени прашања, за правото на бранител по сопствен избор, да изнесува факти и докази кои му одат во полза, како и да се прозине за делото кое мус е става на товар, за правото на увид во списите и разгледување на одземените предмети, за првото на преведувач односно толкувач, за правото на преглед на лекар при потреба од медицински третман или

утврдување на евентуални полициски пречекорувања, како и информирање за правото на спогодување за вина со ЈО. Во прашалникот кој се користеше како алатка во процесот на ова истражување, опфатени беа дел од овие права, па како што може да се забележи од графичкиот приказ на обработените податоци, најчесто право за кое обвинетиот бил поучуван било правото истиот да даде исказ, а она за кое има најмалку поуки, е правото да поставува прашања на сведоците односно вештаците. Во делот по «друго» се опфатени ненабројаните прашања од типот-право на увид во списите од предметот, правото на медицински преглед и сл.

7.4. Признание на вина

Признанието на вина исто така како еден од новововедените институти во ЗКП, наоѓа примена и е евидентирано во процесот на мониторинг, иако не толку честа во постапките од овој вид, за разлика од редовните кривични постапки кои не се од областа на организираниот криминал. Ако го земеме како показател фактот дека во редовните кривични постапки признанието на вина е застапено со безмалку 30% од вкупниот број на мониторирани предмети¹², во овие предмети каде што целта е мониторинг на организираниот криминал и корупција, оваа бројка претставува незначителен процент од 5% од вкупниот број на мониторираи предмети. Но сепак, споредено со податоци по однос на признанија на вина од претходните години, ако во 2015 г.¹³ година е констатирана примена од скоро 30% на овој институт во постапките, а во 2016 г.¹⁴ безмалку 20%, оваа година се соочуваме со бројка од само 5%. Од што би можеле да заклучиме тренд на

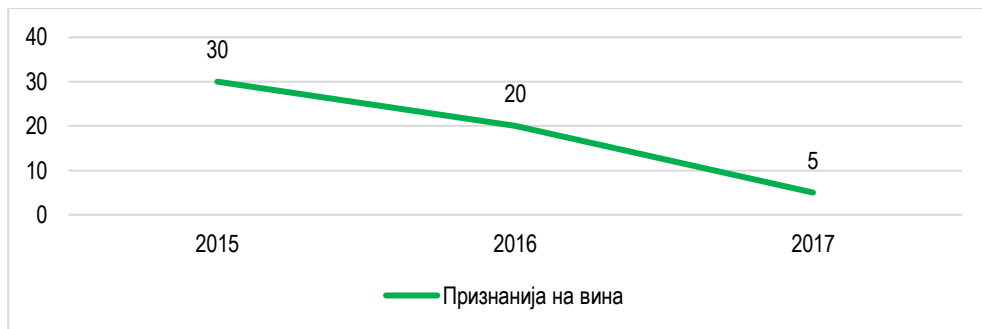
¹² Петровска Н., Мисоски Б. „Анализа на податоците од набљудуваните судски постапки во 2016 година“

¹³ Богдановска А. „Судската ефикасност во справување со организираниот криминал и корупција“, Скопје 2015

¹⁴ Богдановска А. „Судската ефикасност во справување со организираниот криминал и корупција во “заробената држава“, Скопје 2016

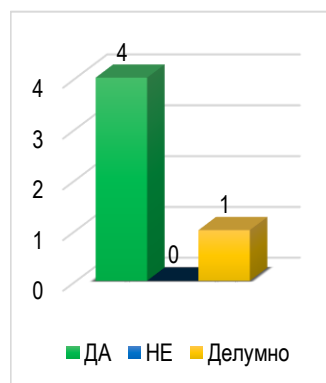
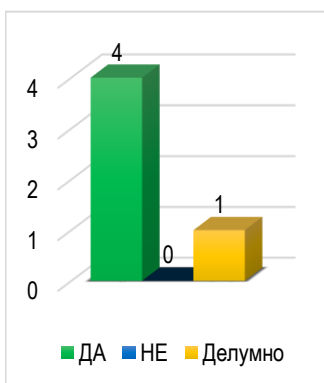
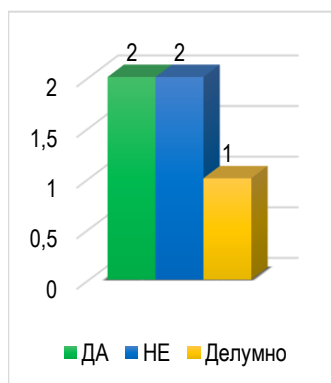
намлување на признание на вина во постапките од организиран криминал и корупција.

Признанија на вина

Понатаму во оваа анализа ќе се осврнеме на анализа на добиените податоци во однос на законитоста на признание, улогата на судот и на странките во текот на признание. Во таа насока, анализирани ќе бидат податоците за количината на изведени докази од страна на судот при донесувањето на одлуката за одмерување на видот и висината на кривичната санкција во услови на дадено признание за вина во текот на првото рочиште од главната расправа, доброволноста на признание, како и свесноста за последиците по обвинетиот од самото признание.

Во поглед на проверка на признание во насока на сите обележја на делото, во графичкиот приказ подолу лево, можеме да видиме дека во 40% од предметите судовите судот го проверил обвинетиот по ова прашање, додека пак по однос на доброволноста на признание, во графиконот доле во средина може да се забележи дека судот во 80 % од предметите ја проверил доброволноста. Останатите 20% се однесуваат на делумна проверка која што е нотирана од страна на набљудувачите. Што се однесува пак на свесноста за даденото признание и последиците од делото, во графиконот доле десно можеме да го забележиме идентичниот процентуален приказ како и со доброволноста - во 80% е испитана свесноста, додека пак во 20% истата е само делумно проверена.

7.5. Доказна постапка

Доказната постапка како еден сегмент од главната расправа е предвидена во склоп на членовите од 382 до 394 од ЗКП и како таква последователно доаѓа и во законот, но и во систематизираниот прашалник на Коалицијата, по поуките за првата и можноста на обвинетиот да признае вина на самата расправа. Овој дел од постапката има јасно предвиден редослед во поглед на изведувањето на доказите.

Доказната постапка започнува со изведување на доказите врз кои се заснова обвинението (докази на Јавното обвинителство) и доказите кои се однесуваат на имотно правното побарување (докази на оштетениот), а потоа доказите на одбраната. Законскиот редослед на изведување на доказите е надополнет и со изведување на докази за побивање на доказите на одбраната (реплика) и докази на одбраната како одговор на побивањето (дуплика).

Во измените на Законот за кривична постапка, во кои беа воведени најмногу новитети, беа воведени измени во поглед на видот односно начинот на испитување во постапката. Па така, наместо дотогашниот принцип на испитување, беа утврдени 3 начини на испитување - директно, вкрстено и дополнително. Директно-кое го врши странката која го предложила сведокот, односно вештакот или техничкиот советник; вкрстено- кое го спроведува спротивната страна; и дополнително испитување-кое го врши повторно страната која го повикува сведокот, односно вештакот, со тоа што прашањата кои се поставени при ова испитување се ограничуваат на прашањата поставени во текот на испитувањето на спротивната страна. Откако странките ќе завршат со своето испитување, тогаш претседателот на советот (и неговите членови) можат да поставуваат прашања. Во процесот на доказната постапка, судот има улога да го контролира начинот и редоследот на испитување на сведоците и вештаците и изведувањето на доказите, при тоа водејќи сметка за ефикасноста и економичноста на постапката, како и за утврдување на вистината. Судот во овој дел од постапката одлучува и по приговорите на странките при што може да забрани одредено прашање или одговор на прашање кое е веќе поставено, ако оцени дека е тоа недозволиво или ирелевантно за предметот или пак доколку во прашањето се содржани и прашањето и одговорот, се разбира вкрстеното испитување претставува исклучок од ова.

Од набљудуваните расправи во изминатите 3 години може да се заклучи дека законскиот ред на изведување на доказите не бил запазен на само 8 расправи (7 во 2015 и 1 во 2017), а како изговор за ваквото постапување без исклучок е економичноста и експедитивноста на постапката. Имено, во сите 8 случаи каде се регистрирани отстапките од законскиот редослед на изведување на доказите станува збор за испитување на сведоци на одбраната пред испитување на сведоци на обвинението, поради тоа што сведоците на обвинителството биле отсутни, а сведоците на одбраната присутни, па под изговор да не ги изложува сведоците на дополнителни трошоци и да не се развлекува постапката, судот по добиена согласност од странките во постапката се одлучил за ваквото постапување, наместо

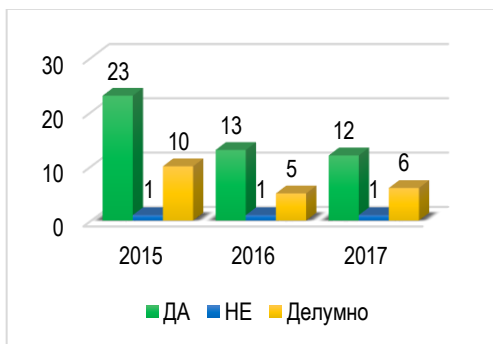
законски предвиденото одлагање на расправата. Доколку се земе предвид претходно споменатата проблематика во врска со обезбедувањето на присуството, заедно со овие случаи во кои судот се решава да ги прекрши процесните правила во име на економичност на постапката, неминовно се наметнуваат прашањата за висината на трошоците на постапката, како и прашањата за законските, но и практичните решенија во врска со обезбедувањето на експедитивен и економичен тек на судската постапка.

Според членот 383 од ЗКП при изведување на доказите дозволени се три видови на испитување на сведоци:

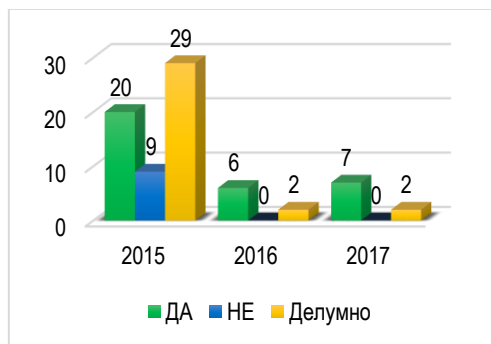
- директно испитување кое го врши странката која го повикала сведокот,
- вкрстено испитување кое го врши спротивната странка и кое е ограничено на прашањата и одговорите дадени во директното испрашување, и
- дополнително испитување кое го врши повторно странката која го повикала сведокот и кое е ограничено на прашањата и одговорите дадени во вкрстеното испитување.

Истиот овој член предвидува можност по завршување на испитувањето од страна на странките на постапката, судијата или судечкиот совет да поставува прашања на сведокот, односно вештакот, а кои прашања треба да бидат ограничени на појаснување на дадените одговори.

Во поглед на директното испитување, забележано е дека прашањата кои се поставуваат се главно јасни и прецизни. Исто така, забележан е тренд на подобрување на одбраната во поглед на извршувањето на директното испитување, додека пак впечатокот е дека кај јавните обвинители директното испитување се извршува со одреден степен на константност во поглед на подготвеноста, видно од графичките прикази подолу.

Дали јавниот обвинител остави впечаток дека го владее случајот и знае што прашува?

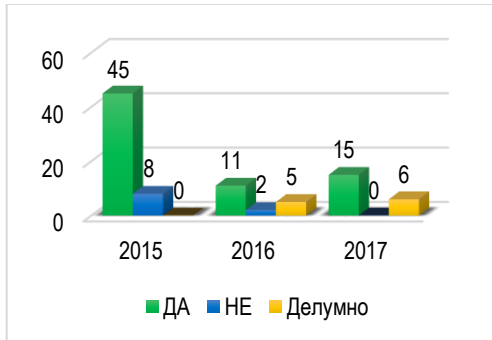

Дали одбраната остави впечаток дека го владее случајот и знае што прашува?

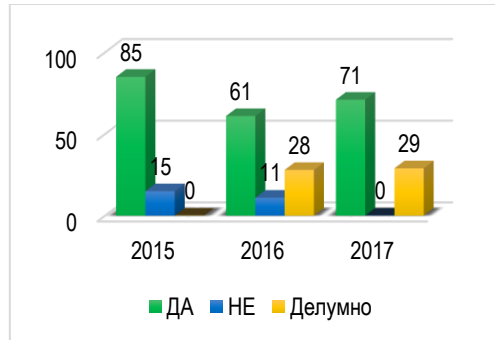
Интересно е фактот што во 2015 година, според впечатоците на набљудувачите на Коалицијата, бранителите биле значително “полоши” при

изведувањето на директното испитување со речиси две третини од расправите на кои бранителите делувале дека не го владеат или делумно го владеат случајот. Во 2016 година, впечатокот на набљудувачите бил дека постои изедначеност помеѓу обвинителите и бранителите во врска со спремноста за случајот и директното испитување, за веќе во 2017 година бранителите да остават подобар впечаток во врска со директното испитување и владеењето на случајот. Видно од графичкиот приказ погоре-десно.

Една од поголемите новини воведени со измената на ЗКП во 2013 година е воведувањето на вкрстеното испитување. Овој концепт е всушност прилика на спротивната страна да ги побие исказите на сведокот, а истата може и да се откаже од вкрстеното испитување доколку смета дека тоа е во прилог на нивната теорија на случај. Поради тоа вкрстените прашања мораат да се однесуваат само на дадените искази на сведокот и поставените прашања за време на директното испитување, а исто така прашањата во вкрстеното испитување се наведувачки и затворени прашања на кои се даваат кратки одговори за разлика од директното испитување. Со вака поставениот концепт на доказната постапка, директното, а особено вкрстеното испитување бараат посебна подготовка од учесниците во постапката, но и посебна грижа од страна на судот која иако со новиот ЗКП е ограничена на реагирање по претходно даден приговор од страна на странките во постапката, истата е многу битна од аспект на препознавање на валидноста на приговорите и допуштање или не допуштање на одредени прашања.

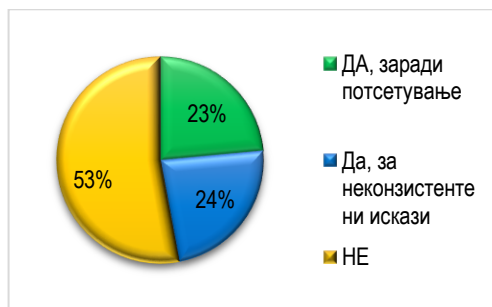
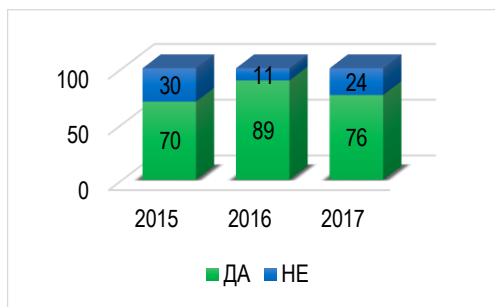
Дали при вкрстеното испитување беа употребувани затворени прашања?

Дали при вкрстеното испитување беа употребувани затворени прашања (изразено во проценти)?

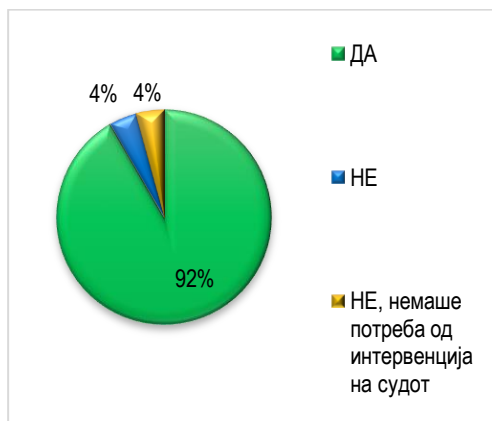
Доколку ги анализираме податоците кои се однесуваат на вкрстеното испитување, ќе забележиме подобрување во владеењето на овој концепт од страна на ЈО и одбраната. Позитивниот тренд го бележиме во поглед на употребата на затворени прашања, па така отворени прашања во вкрстеното испитување биле употребени во 15% од вкрстените испитувања во 2015, 11% во 2016, за веќе во 2017 година вкрстеното испитување да се одвива без употреба на отворени прашања. Видно од графичките прикази погоре.

Поради употребата на затворени и наведувачки прашања, битно е да се обезбеди непречен тек на вкрстеното испитување, како би се постигнала целта на истото. Споредбата на податоците од изминатите три години укажува дека вкрстеното испитување се одвива со прекини во просек од 20% од испитувањата. Речиси без исклучок ова се должи на тоа што законски предвиденото аудио и визуелно снимање на главната расправа не е спроведено, па прекините се неопходни со цел да се внесат во записник сите прашања и одговори. Види графикон долу лево.

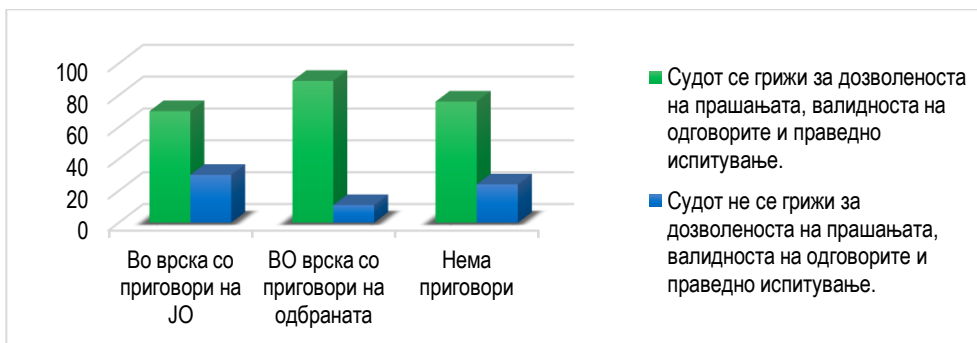

Дали вкрстеното испитување се одвиваше непречено или истото беше прекинувано? (изразено во проценти)

Забележано е дека во речиси од половината од набљудуваните расправи каде имало испитување на сведоци биле користени искази дадени во претходната постапката, или поточно 24% биле искористени поради давање на различни искази од страна на сведокот, додека 23% заради потсетување. Види графикон горе-десно. Иако улогата на судот во новата постапка е пасивна, истиот е должен да го контролира начинот на изведување на доказите и испитувањето на сведоците во поглед на дозволеноста на прашањата, праведното испитување и оправданоста на приговорите, како и за достоинството на странките, обвинетиот, сведоците и вештаците.

И оваа година како и претходните се забележува солидна искористеност на приговорите од страна на странките во постапката, па така само 39% од испитувањата биле без приговори, а може да се забележи разлика во процентот на истакнати приговори од обвинителството-43% во односо на оние на одбраната-18%(графикон горе лево). Забележан е само еден случај каде судот не се грижел за дозволеноста на прашањата и валидноста на одговорите, како и 92% од случаите каде судот се грижел за правилно испитување на сведоците и вештаците, видно од графичкиот приказ горе-десно.

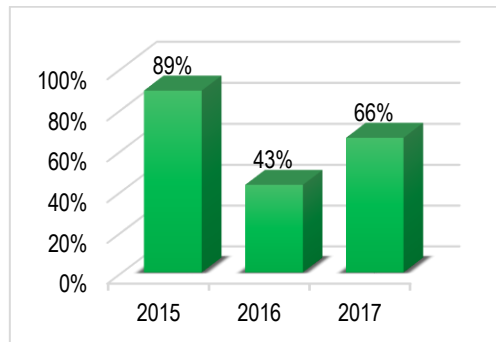

Доколку се вкрстат претходно споменатите податоци, можеме да заклучиме дека немало случај каде судот не се грижел за прашањата и одговорите за време на испитувањето, бидејќи единствениот забележан случај каде судот не реагираше било поради тоа што немало приговори. Но она што е позабележително е впрочем обратната ситуација, односно случаите каде немало приговори, а судот сепак се грижел за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите и праведноста на испитувањето. Ваквото постапување на судот претставува пречекорување на законски доделените овластувања, но она што е поважно е тоа што овој податок е индикатор за степенот на успешност на трансферот од инквизиторна во акузаторна кривична постапка, предвиден со новиот ЗКП. Можеме да заклучиме дека и по 6 години од донесувањето на новиот ЗКП, а 4 години по неговото стапување во сила, во 10 од вкупно 17 случаи судот постапил согласно старите одредби, односно истиот бил во улога на „активен раководител“ на постапката наместо „пасивен набљудувач“ на истата.

Бидејќи обвинетиот не може да биде присилен да даде исказ против себе, да признае вина, или да изнесе одбрана, согласно одредбите од ЗКП, обвинетиот може да биде испитан само на предлог на одбраната. Оваа можност била искористена во 95% од набљудуваните расправи, односно во 18 од 19 расправи, во кои случаи обвинетиот бил испитан и по однос на кривичното дело, како и по однос на околностите кои се битни за одмерување на казната.

Промената на кривичната постапка од инквизиторна во акузаторна го наметна принципот на пасивност на судот, при што странките се тие кои ја имаат активната улога во поглед на докажувањето на нивната теорија на случај. Слично како со промените во начинот на испитување на сведоците со промената на ЗКП,

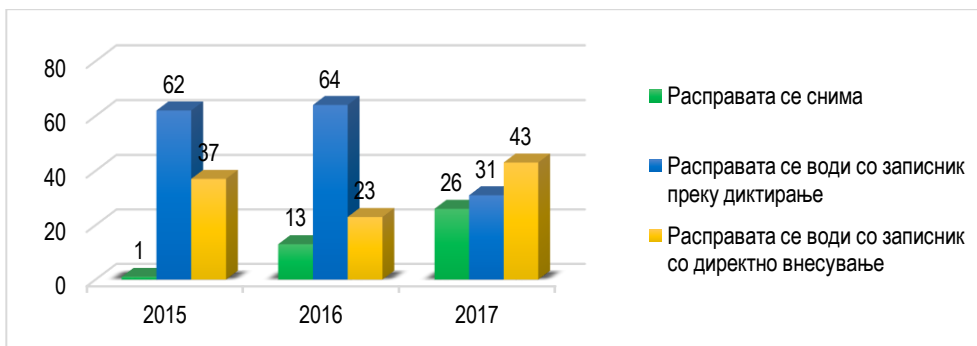
променет е и начинот на изведување на материјалните докази, па сега истите се презентираат од страна на странките кои ги предлагаат истите. Споредено со претходно споменатата проблематика во врска со улогата на судот при испитувањето на сведоците и грижата за дозволеноста на прашањата и одговорите, така и при изведувањето на материјалните докази се јавуваат недоследности со принципот на акузаторност, што е уште еден индикатор за степенот на успешност на премиот во новиот модел на кривична постапка. Имено, во 8 од 9 случаи материјалните докази биле презентирани со читање од страна на судот, а само во 1 случај истите биле презентирани од страна на странката која го предложила доказот. (Види графикон доле-лево)

Изведување на материјалните докази со читање и презентирање од страна на судот.

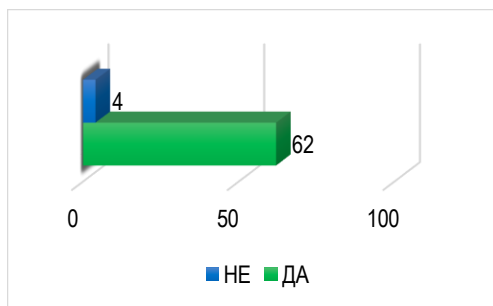
Она што загрижува е наглиот раст на ваквиот начин на презентирање на доказите во 2017 година кој е повеќе од двојно зголемен во споредба со 2016 година.

Начинот на регистрирање на расправата е регулиран со членот 374 од ЗКП, според кој член став 1 и 2 „текот на главната расправа се снима тонски или визуелно-тонски“ и „на почетокот на расправата, претседателот на советот ги известува присутните странки и другите учесници во постапката за тоа дека расправата се снима и дека снимката претставува тонски или визуелно-тонски запис од одржаната расправа.“ Истиот член во ставот 3 предвидува дека „кога не постојат технички услови за тонско или визуелно-тонско снимање на текот на главната расправа, претседателот на советот може да нареди за текот на главната расправа да се води стенографски записник.“

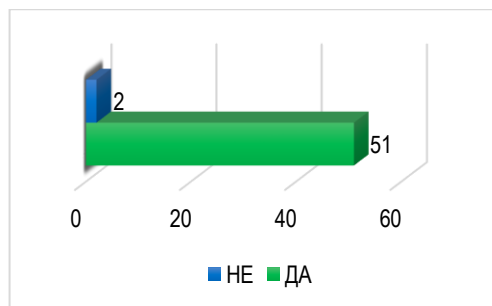

Начин на регистрирање на главната расправа (изразен во проценти)

Иако законот го предвидува водењето на записник како исклучок во случаите кога нема услови за снимање, податоците покажуваат дека ваквиот исклучок во праксата е всушност правило, додека снимањето се јавува како исклучок. Единствената причина поради која се јавуваат ваквите недоследности со законот е немањето на опрема за снимање во најголемиот број на судници во Основен суд Скопје 1 во Скопје, а порастот на расправите каде текот се регистрира со снимање, во најголема мера се должи на поголемиот број на расправи за медиумски експонираните случаи кои во најголема мера се одржуваа во двете најголеми судници¹⁵, кои впрочем се и единствените каде има опрема за аудио и визуелно снимање. Она што охрабрува е повеќе од двојното зголемување на процентот на расправи каде записникот се води со директно внесување на исказите. Иако тоа значи и повеќе од двојно намалување на расправите каде што записникот се води преку диктирање на судијата, сепак ваквиот начин на регистрирање се забележува во речиси третина од набљудуваните расправи во 2017 година. Па така, парафразирањето на прашањата и одговорите од страна на судиите при внесувањето во записник останува да биде една од најголемите критики кои Коалицијата Сите за правично судење ги има во врска со начинот на регистрирањето на главната расправа.

Дали одбраната и обвинителот беа еднакво третирани од страна на судијата во врска со приговорите и сл.

Дали одбраната ги имаше истите можности како и обвинителството во предлагање докази.

¹⁵ Едната од судниците е сала на Врховниот суд која беше доделена на користење за потребите на предметот „Диво насеље“ каде имаше 37 обвинети.

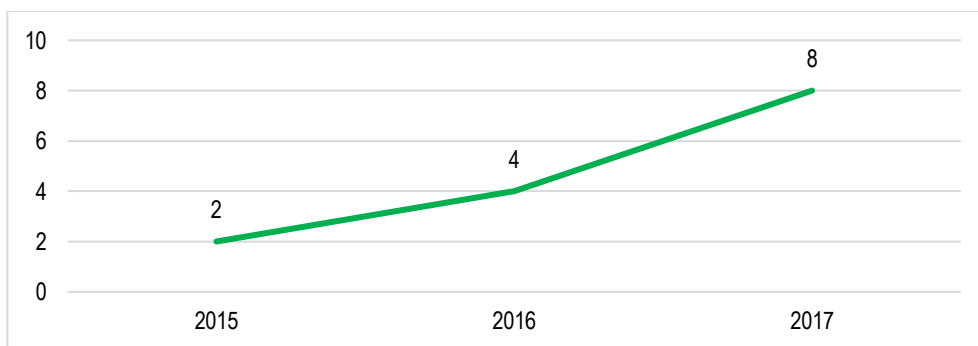

Од погорните графички прикази може да се утврди третманот кој одбраната го добивала во однос на оној кој обвинителството го има во кривичните постапки од областа на организираниот криминал и корупција. Имено, евидентирани се неколку случаи на нееднаков третман во корист на обвинителството и тоа се најчесто ситуации во кои дополнително предложени докази од страна на обвинителството се прифатени, а исти такви на одбраната се одбиени. Иако, и во двата случаи не се работело за нови докази или докази до кои не можело да се дојде пред отпочнување на постапката, едните(на ЈО) биле одбиени, а другите(на одбраната) прифатени.

7.6. Јавност во постапките

Правото на фер и правично судење предвидено во членот 6 од ЕСЧП се состои од неколку начела кои треба да бидат исполнети за да се реализира ова право. Едно од овие начела е начелото на јавно судење кое подразбира присуство на претставници на јавноста на самата расправа, со цел да се загарантира независноста при одлучувањето, да се зајакне граѓанската контрола врз судовите, како и да се зголеми довербата на јавноста во судството.

Доколку се погледнат податоците од набљудуваните расправи, може да се забележи дека јавноста била исклучена од 8% од одржаните расправи. Иако ова претставува мал дел од вкупниот број на набљудувани предмети, сепак изминативе 3 години статистиката бележи пораст на бројот на расправи на кои била исклучена јавноста.

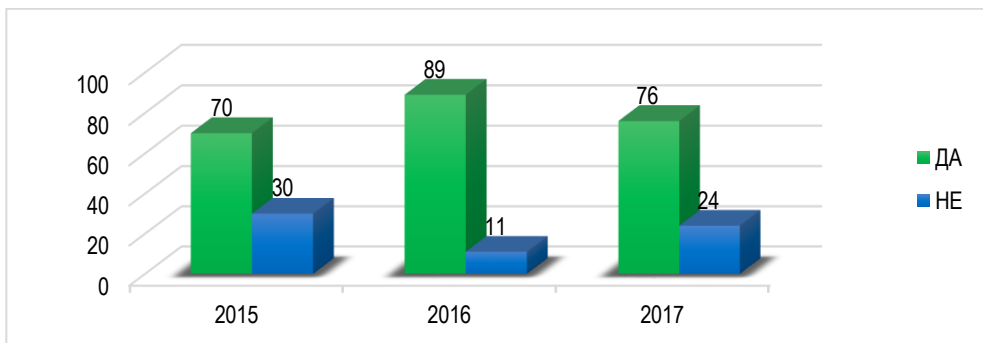
Исклучена јавност

Ваквиот пораст на расправи кои се одржале зад затворени врати најчесто е резултат на испрашувањето на загрозени сведоци, или изведувањето на класифицирани докази. Иако испрашувањето на загрозените сведоци претставува законски основ за исклучување на јавноста, законодавецот предвидел низа други мерки (член 228 до 232 од ЗКП) за заштита на сведоците, како што се прикривањето на идентитетот, испитување преку видео врска со заматен лик и сл., а сè со цел да се овозможи исклучувањето на јавноста да биде извршено само по исклучок, во најнеопходните случаи. Како дополнителен аргумент за значајот на јавноста на расправата е членот 355 ст. 2 од ЗКП, според кој член судот може да дозволи

присуство на стручна јавност, односно научни и јавни работници на расправите каде е исклучена јавноста. За жал, оваа законска можност сè уште не е искористена од страна на судот, со што останува впечатокот дека судовите во Македонија сè уште имаат погрешни сфаќања за присуството на јавноста на главната расправа.

Ваквото постапување на судот остава простор за лоша оценка на транспарентноста и отчетноста при постапувањето и одлучувањето на истиот. Ова е дотолку повеќе проблематично поради начинот на кој се врши исклучувањето на јавноста, па така оваа година овој проблем е нотиран во 5 (пет) случаи каде одлуката за исклучување на јавноста не е донесена во вид на решение, ниту пак е јавно објавена и образложена, туку судската полиција едноставно го оневозможува пристапот до судницата под изговор дека јавноста е исклучена од расправата.

Индикатор за транспарентноста на судовите, исто така е објавувањето на податоците за предметите кои се во работа на судот, како и објавување на времето и местото на судењата кои е потребно да бидат јавно објавени на таблата надвор од судницата. Тука сметаме дека е битно да се напомене дека од април 2017 година, судовите во Република Македонија имаат нови интернет страни, но на истите сега има помалку податоци за предметите во работа на судот бидејќи се тргнати податоците за кривичното дело кое се става на товар. Доколку се погледнат податоците од изминатите три години забележително е наглото назадување во поглед на транспарентноста оваа 2017 година, каде за прв пат бројот на расправи каде не било јавно објавено времето и местото на одржување е поголем од бројот на расправи каде времето и местото на одржување на расправите било јавно објавено.

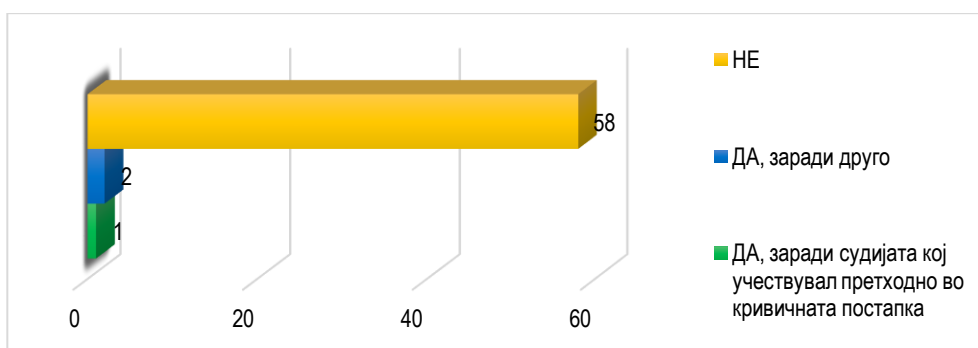

Дали местото и времето на судењето беа јавно објавени на таблата надвор од судницата

7.7. Начело на непристрасност

Едно од суштествените начела во рамките на правото на фер судење и правична постапка несомнено е и начелото за непристрасност на судот. Анализата на заштитата на ова начело низ судските постапки беше втемелена врз сет од неколку прашања кои се однесуваа на изземањето на судиите, што е несомнено

еден од механизмите во услови на препознаена пристрасност на судот кон некоја од странките. Притоа, од набљудуваните рочишта набљудувачите евидентирале вкупно 3 случаи во кој е побарано изземање на судиите. Во еден од случаите станувало збор за судија кој учествувал претходно во кривичната постапка, а во останатите 2 случаја набљудувачите нотирале во секцијата “друго” дека е причина за изземањето, кое подоцна при анализата на прашалниците се испостави дека станува збор за сомневање за пристрасно постапување. Сумирано, од обработените податоци би можеле да констатираме дека судот релативно соодветно ги применувал и внимавал на одредбите преку кои во ЗКП е предвидено задолжителното изземање на судиите, како и дека во голема мера соодветно ја водел постапката без притоа да остави основи за сомневање во својата непристрасност, како основ за факултативно изземање на судиите.

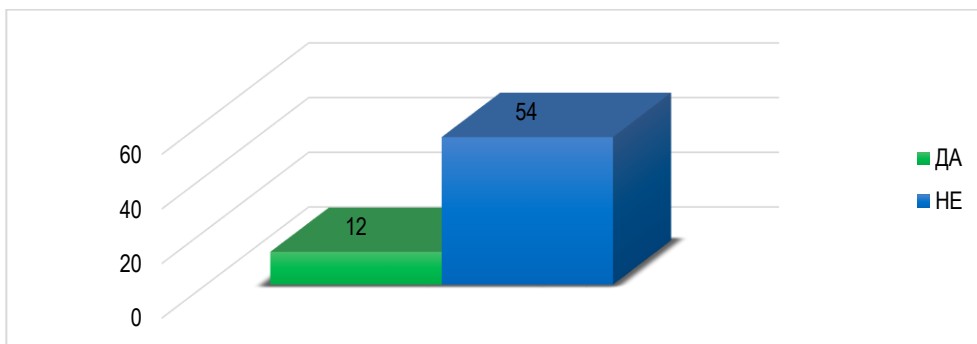

По однос на прашањето дали изгледаше дека судијата или поротниците веќе имаат оформено мислење кое може да влијае врз одлучувањето во конкретната постапка, набљудувачите евидентирале само 1 таков случај. Во овој конкретен случај станува збор за повратник, сторител на кривични дела за кој и самите судии во советот кои одлучувале констатирале дека претходно токму кај нив имал предмет, па следствено на тоа и заклучокот дека е виновен.

Во периодот предвиден за мониторинг, ниту во еден случај не е нотирано користење на дискриминаторски јазик од страна на судот спрема странките по однос на нивниот пол, раса и сл., а истовремено не е констатирано ниту употреба на заплашување во текот на постапките. Во поглед пак на должното внимание од страна на судот за време на водење на постапката, податоците упатуваат на висок порцент од 93%, додека пак во поглед на процедуралната рамноправност на странките во постапката, имаме податок кој упатува на нерамноправност на вкупно 5 судски расправи. Оваа нерамноправност најчесто е во корист на обвинителството, а во насока на прдлагање и прифаќање на некои докази, како и начин на испитување на сведоци.

Несоодветната ex-parte комуникација може во голема мерка да го загрози впечатокот за (не)пристрасноста на судот кај обвинетиот или кај генералната јавност. Па оттука при несоодветна ex-parte комуникација судот ризикува да биде прифатен како близок до некоја од странките, со што кај генералната јавност се губи

впечатокот на неговата непристрасност. Понекогаш дури и бранителите се трудат и/или ја злоупотребуваат оваа несоодветна комуникација со судот, со цел да остават подобар впечаток кај своите клиенти. Перцепцијата на нашите набљудувачи упатува на евидентирање на оваа практика во судниците на вкупно 12 расправи (види графички приказ подолу), што реално не претставува голем процент, но земајќи го во предвид фактот дека истата е неопходно веќе да се напушта, оваа бројка сепак алармира.

7.8. Пресумпција на невиност

Претпоставката на невиност, утврдена како уставно загарантирана категорија, ЗКП ја предвидува во чл.2 каде вели: “Лицето обвинето за кривично дело ќе се смета за невино се додека неговата вина не биде утврдена со правосилна судска пресуда.”

Оваа категорија низ призмата на нашите набљудувачи е почитувана во 98% од мониторираните расправи, останатите 2% кои упатуваат на нејзино непочитување би ги сврстиле во категоријата на евентуална статистичка грешка од причина што не е јасно и концизно образложено на што точно се однесува оваа перцепција и впечаток на набљудувачот кој го мониторираше овој конкретен предмет. Па оттука не би го евидентирале како исклучок од примена на ова правило за почитување на пресумпција на невиност на обвинетото лице.

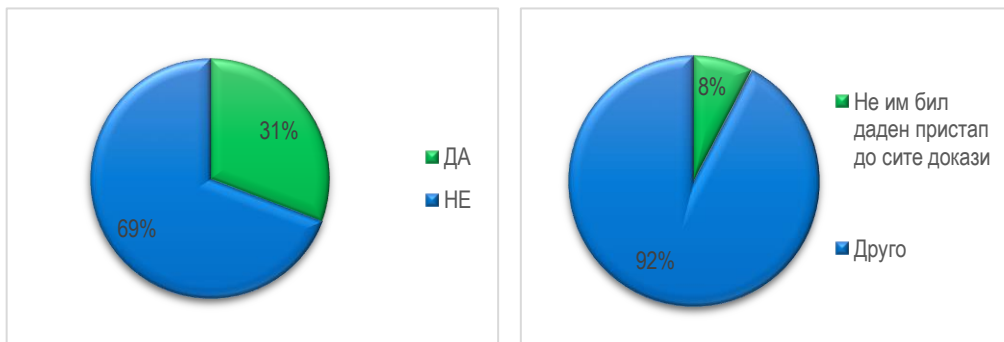
7.9. Право на одбрана

Правото на одбрана како есенцијално право на обвинетиот беше анализирано низ сет од неколку прашања кои се однесуваат на поуката за определени клучни правата на обвинетиот, ефикасноста на бранителите во остварувањето на својата теорија на случај во текот на главната расправа како и во можноста за пружање на соодветна и квалитетна одбрана, пристапот на одбраната до сите докази, соодветното време за подготовка и сл.

Во поглед на ефективноста од правото на одбрана, нашите набљудувачи забележале дека во 3% од набљудуваните расправи, бранителите не одговориле соодветно на својата задача во однос на обезбедувањето на ефикасна и стручна

одбрана на своите клиенти. Врз основа на овој податок, кој иако упатува на релативно низок процент од вкупниот број на набљудувани предмети, сепак, неопходно е да се напомене дека бранителите, но и самата адвокатска професија застапувана од АКРМ како стручна фела, должна е да се грижи за обезбедување на постојани обуки и унапредување на професионалните стандарди на своите членови. И повеќе од неопходно е да се спроведуваат константи анализи и проценки за ефикасноста и професионалноста на бранителите¹⁶, особено по воведувањето на акузаторниот систем, во кој од дејствијата кои ги презема одбраната на главната расправа, во голема мерка зависи и конечниот исход на кривичната постапка.

Како еден од аргументите за несоодветна одбрана на бранителите се наведува времето на подготовка на одбраната, односно дали постоењето на некакви рестрикции по однос на времето кое одбраната го имала. Па така, при обработката на податоците наидовме на податок дека во 31% од мониторираните расправи (графички приказ долу лево), бранителите се пожалиле на времето кое го имале за спремање на одбраната на своите клиенти. Додека пак во 8% од набљудуваните расправи, бранителите реагирале на ограничен пристап до сите докази. (графички приказ долу десно).

Ова упатува на фактот дека очекуваните цели на реформата на кривичната постапка¹⁷ применети преку носење на ЗКП во 2013 година, немаат соодветна примена во практиката, па следствено на тоа би требало да се размислува кон промена на одредбите на ЗКП во насока на инкорпорирање на гарантни механизми

¹⁶ Значењето на улогата на бранителот во текот на акузаторната кривична постапка, а особено во текот на постапката за спогодување било апострофирано преку повеќе емпириски истражувања уште во 70-тите години од минатиот век во САД и Англија – види повеќе на пример кај: Albert Alschuler, *The Defense Attorney 's Role in Plea Bargaining*, 84 *Yale Law Journal* 1179 (1974); Baldwin J. & McConville M., *Negotiated justice: pressures on defendants to plead guilty*, London: Martin Robertson, 1977. Или за посовремени истражувања види: McConville, Mike, *Plea Bargaining: Ethics and Politics*, pp. 562-587, *Journal of Law and Society*, Vol 25, No. 4, 1998; Yue, Ma, *Prosecutorial Discretion and Plea Bargaining in the USA, Germany, France and Italy: A Comparative Perspective*, *International Criminal Justice Review*, 2002, 12, 22

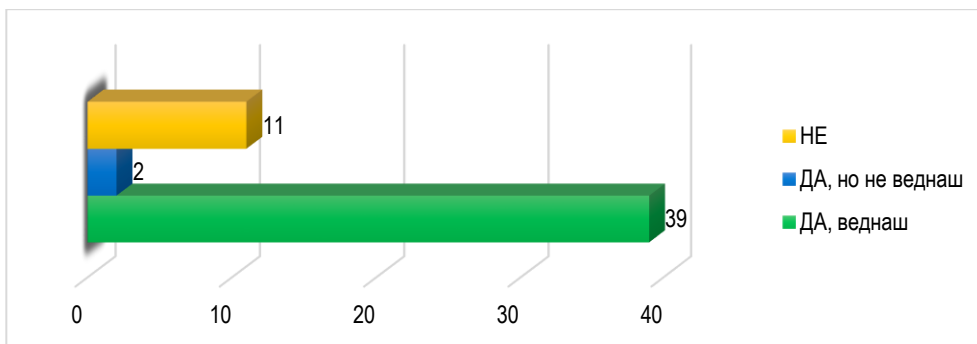
¹⁷ Крапац Д., Камбовски В., Бужаровска Г., Калајџиев Г., *Стратегија за реформа на казненото право*, Министерство за правда, Скопје, 2007 г. достапна на: http://arhiva.vlada.mk/register/files/strategija_kazneno.pdf

за бранителите во насока на засилувањето на обврската за пристап до сите докази на обвинението до одбраната. Подобрување и промени во овие практики би можело да се овозможи преку евентуално воведувањето на забрана за изведување на докази кои што не им биле достапни односно доставени на бранителите, а при тоа истите се на штета на обвинетиот.

Она за што добивме изненадувачки, позитивен податок е фактот дека на ниту една расправа каде обвинетиот го искористил своето право на молчење, судот не извлекол негативни заклучоци од користењето на ова право.

Во поглед пак на поука за правото на бесплатна правна помош, се уште се судираме со незадоволителен процент на примена на оваа пракса од страна на судот. Имено, во само 50% од мониторираните расправи, набљудувачите нотирале дека обвинетиот бил поучен за ова свое право, наспроти исто толкавиот процент во кој обвинетите не добиле овакава поука. Меѓутоа, ако го земеме во предвид фактот дека станува збор за предмети од областа на организираниот криминал и корупција, во кои што на обвинетите со самото тоа што спаѓаат во оваа категорија им се закануваат посериозни казни за кривичните дела, па од самиот почеток истите ангажираат свои бранители, уште во фаза на претходна постапка, легитимна претпоставка е дека обвинетите во овие 50% од расправите каде не биле поучени за правото на бесплатна правна помош, веќе иако обезбедено свој бранител.

Можноста обвинетиот да има и да му биде обезбедена соодветна одбрана во текот на една судска постапка е тесно поврзано со комуникацијата со останатите чинители во постапката, првенствено со сопственито бранител, а понатаму и со судот односно застапник на обвинението, како и евентуалните сведоци и останати докази во постапката. Во услови на отсуство на комуникација и одбраната која истиот ќе ја има и која би ја изнел, не би можела да го постигне посакуваниот ефект. Па така јазикот на кој се води постапката доколку обвинетиот не го разбира или познава во доволна мера, е услов да му биде обезбеден соодветен преведувач или толкувач доколку има потреба. Во таа насока, во рамки на прашалникот беа предвидени и прашања кои се однесуваат на оваа битна алатка за комуникација-јазикот. И тоа- прашање за тоа дали обвинетиот воопшто имал потреба од преведувач, дали му бил обезбеден и дали тоа било веднаш или со одлагање. При обработка на податоците, дојдовме до констатција дека од вкупно 52 обвинети кои биле прашани за потребата од преведување во текот на постапката, на 11мина не им требало преведувач, на 39 им бил обезбеден преведувач веднаш при започнување на расправата, додека пак на двајца им бил обезбеден преведува дополнително. Видно и од самиот графички приказ подолу. Но, овде е битно да се напомене дека од страна на набљудувачите, нотирано е одлагање на расправите поради отсуство на достапен преведувач.

Како битен елемент на ефективната одбрана, а поврзано со правото на преведувач, ја испитувавме и компетентноста односно евентуалната (не)пристрасност кај преведувачите односно толкувачите, па така дојдовме до податок дека само во еден предмет односно на една расправа е реагирано на оваа околност. Во тој конкретен случај, бранителите биле тие кои реагирале на квалитетот на преводот.

7.10. Изрекување и јавно објавување на пресуда

По изведувањето на сите докази, односно по завршувањето на доказната постапка и по завршувањето на главната расправа, согласно ЗКП последователно доаѓаат одредбите кои се однесуваат на пресудата. Нашиот закон за кривична постапка препознава 3 вида на пресуди и тоа: одбивателна - со која обвинението се одбива, ослободителна - со која обвинетиот се ослободува од обвинение и осудителна - во која обвинетиот се огласува за виновен. Набљудувачите на Коалицијата не детектирале одбивателни и ослободителни пресуди, но затоа пак сите 9 пресуди кои што се донесени во периодот предвиден за мониторинг се осудителни пресуди.

7.11. Казнената политика во јавно објавените пресуди

Одредбите на ЗКП предвидуваат пресудата да биде јавно објавена веднаш по нејзиното изрекување, со тоа што доколку судот не е во можност истата да ја изрече истиот ден по завршување на самата главна расправа, да го одложи и објавувањето на пресудата, но најмногу за 3 дена. Објавувањето на пресудата е предвидено да биде извршено од страна на судот (претседателот на советот или судијата поединец) и тоа во присуство на странките, нивните законски застапници, полномошници, бранители, при што изреката на истата јавно се чита и накратко се соопштуваат причините за нејзиното донесување. Во краткото образложение, судот дава осврт кон кривичното дело за кое се терети и веќе е осуден (со пресудата) обвинетиот, како и на презентираниите докази.

Податоците од спроведениот мониторинг упатуваат на 10 завршени предмети, од кои; 2 се завршени во редовна процедура со примена на сите сегменти во постапката, во 2 постапките се спроведени и пресудите објавени во отсуство на обвинетиот, 5 се завршени поради признание на вина и за еден предмет постапката е прекината поради настаната застареност.

Конкретно во еден од предметите кои се завршени во отсуство на обвинетиот, судот објавил дека пресудата ќе ја добијат странките во постапката дополнително, што значи без јавно објавување на пресудата. Во вториот предмет суден во отсуство, првообвинетиот доби затворска казна во траење од 1г и 6м, а останатите 6 лица добија условни осуди.

Што се однесува на предметите по признание на вина, 5 одлуки 3 се јавно објавени, па така, во еден од нив, од 4 обвинети, на двајца обвинети им се изречени затворски казни, додека пак на двајца условни казни, со тоа што определена е и конфискација на имот во вредност од над 500.000 ден. и одземање на предмети, во друг предмет на обвинетиот му е изречена затворска казна во траење од 4г.во третиот предмет затворска казна од 4г и 3м со дополнително протерување на странец од земјата во траење од 5г и одземање на заплениот предмет.

И за крај пресудите за предметите кои се водеа безмалку 3г., во кој обвинетите лица беа обвинети согласно член 394-а став 2 за “Терористичка акција” и 394-б став 1 за “Тероризам” од Кривичниот закон на Р.Македонија, во едниот кој се водеше како раздвоена постапка, обвинетиот е осуден на доживотна казна затвор, а во другиот предмет на 13 обвинети им беше досудено казна затвор во времетраење од 40 години, на 6 обвинети им се досуди казна затвор во времетраење од 20 години, на 1 од обвинетите му се досуди казна затвор во времетраење од 18 години, на 2 обвинети им се досуди казна затвор во времетраење од 14 години, на 2 обвинети им беше досудено казна затвор во времетраење од 13 години и на 2 од обвинетите им се досудија казни затвор во времетраење од 12 години. Согласно член 33 од Кривичниот законик судот исто така на сите странски државјани им досуди и казна протерување на странец, засекогаш, од територијата на Р.Македонија.

При објавувањето на овие пресуди, евидентирано е дека во само 50% од случаите, судот се осврна на кривичното дело со кое обвинетиот се терети и на презентираниите докази.

Додека пак по однос на условите за жалба, како битен дел од постапката по објавувањето на пресудата, согласно чл.40б од ЗКП, и кои се обврска по закон, со која обврска судот е задолжен веднаш по објавување на пресудата, (претседателот на советот или судијата поединец) да ги поучи странките за правото на жалба, како и за правото на одговор на жалба, би навеле дека само во еден од овие завршени предмети, судот не ги посочил на обвинетиот условите за жалба. Доколку пак е евентуално изречена условна осуда, судот има обврска да предупреди на

значењето на условната осуда и условите на кои мора да се придржува обвинетиот, сега веќе осуден.

8. ВИСОКО ПРОФИЛИРАНИ СУДСКИ ПРЕДМЕТИ

Во овој дел од оваа анализа, ќе бидат опфатени високо профилираните судски предмети кои се водеа изминатата година пред Основниот суд Скопје 1 во Скопје, а кои Коалицијата со своите набљудувачи ги следеше во континуитет. Напоменуваме дека во некои од овие предмети беше детектирана недоследна примена на одредбите на ЗКП, за што Коалицијата преку воспоставениот систем за рано детектирање и репортирање за недоследности, известуваше преку својата веб страна. Останатите предмети, во кои што не се забележани суштествени повреди на начелото на фер и правично судење, како и на одредбите од Законот за кривична постапка, во делот од анализата кој следи, ќе имаат само кратко образложение за кривичното дело и краток наратив сумиран од мониторираните расправи во текот на изминатата година. Во продолжение би дале наш осврт на постапките.

8.1. “Општина Центар”

Во овој предмет, 15 лица, помеѓу кои и поранешниот премиер, а сегашен лидер на опозицијата, беа обвинети за малтретирање, грубо навредување, загрозување на сигурност односно грубо насилство со што во јавноста предизвикале чувство на несигурност, загрозување или страв односно “Насилство” од чл .386 ст.2 в.в. со ст.1 в.в. со чл .23 од Кривичниот Законик на Република Македонија, но имаше и лица обвинети за умислено поттикнување за сторувањето на погоренаведеното кривично дело. Меѓу овие 15 обвинети се најдоа и високи челници на тогаш владејачката партија-ВМРО ДПМНЕ, кои впрочем беа и носители на јавни функции.

По овој предмет, одржано беше рочиште за оцена на докази, рочиште за подготовка на главна расправа, меѓутоа она што беше “прескокнато”, беше- главна расправа која по Законот за кривичната постапка е предвидена да биде одржана, ако се земе во предвид кривично дело-чл.386 ст.2 в.в. ст.1 в.в. чл.23 од КЗ на РМ. Согласно Кривичниот Законик на РМ се работи за кривично дело за кое е предвидена казна затвор од 3 месеци до 3 години, па оттука и постапувањето на судот по обвинителен предлог, но и во скратена постапка со судија поединец. Она што беше особено загрижувачки на една од расправите и изненадувачки, а особено и нејасно од теоретски аспект на примена на ЗКП, е фактот што не беше одржана главна расправа туку беше вршена подготовка за главна расправа со оцена на доказите.

Чл.476 од ЗКП предвидува дека - штом се работи за обвинителен предлог, а оттука и автоматски скратена постапка, “судијата ги повикува на главна расправа: обвинетиот инеговиотбранител, тужителот, оштетениот и нивните законски

застапници и полномошници, сведоците, вештаците и толкувачот.” Овој законски след на дејствијата е предвиден во чл.480 од ЗКП и кои се однесуваат на одредби од делот Скратена постапка - кој вели дека “главната расправа започнува со изнесување на содржината на обвинението, а започнатата главна расправа ќе се доврши, по можност без прекинување.”

На погоренаведената конфузност помеѓу она што го предвидува законот и толкувањето на судот, се надоврзуваат уште и поканите кои тогаш беа доставени до СЈО и одбраната, а кои покани според одредбите наведени во нив, но и правните поуки, несомнено се однесуваат на покани за главен претрес. Сепак, судот пристапи кон примена на чл.347 ст.2 од ЗКП – “Претседателот на советот да ги повика странките да дојдат во определен ден во судот за да ги образложат своите предлози, односно приговори во однос на предложените докази”, кои што одредби повторно упатуваат на редовна, а не на скратена постапка.

Судот при своето постапување ги примени и одредбите на чл.347 од ЗКП кој предвидува услови за одбивање на предложени докази. На неколкуте предлози односно докази приложени од страна на СЈО, судот одлучи да ги уважи приговорите на одбраната, па така донесе процесно решение за одбивање на предлог за загрозен сведок, но и одбивање на доказ - аудио снимка од телефонски разговори на кои се базира обвинението.

Она што би сакале да потенцираме е дека во поглавјето за сведоци, ЗКП предвидува заштита на загрозен сведок на главна расправа. Начинот на предлагање на овој сведок и одредбите кои се однесуваат на него се предвидени во чл.228 од ЗКП, но во конкретниов случај бидејќи не се одржала главна расправа како што е определено со закон (според скратена постапка), писмено образложениот предлог за посебниот начин на испитување на загрозениот сведок, СЈО во запечатен коверт му го поднело до судот. Понатаму, предвидено е судот да одлучува за предлогот на јавниот обвинител со решение кое е должен да го донесе најдоцна во рок од 48 часа од приемот на предлогот. Судот тоа го направи уште на истото рочиште, по кратка пауза со повлекување на судечкиот судија за анализа на доказите и приговорите, меѓутоа со процесно решение, на кое што процесно решение СЈО нема право на жалба (согласно чл.228 ст.3 - против решението на судот не е дозволена жалба.).

За овој предмет од страна на нашите набљудувачи нотирана е уште една расправа проследена со котроверзно постапување на судот. Имено, на една од одржаните расправи, судијката која го води овој предмет на самата расправа беше обвинета од страна на претставничките на СЈО за сторен „интелектуален фалсификат“, односно со други зборови-сторено кривично дело “Фалсификување на службена исправа”, а поради фактот што содржината на записникот од претходната расправа, кој бил доставен до СЈО не кореспондира со содржината на наводите изнесени од странките во постапката, а кои се евидентирани на самата аудио-визуелна снимка. За оваа цел СЈО од судот ја побара аудио-визуелната снимка, која

очигледно сè уште не беше направена достапна на ова обвинителство, како би се утврдила оваа повреда, а со тоа и против судечкиот судија да се покрене соодветна кривична постапка.

Законот за кривична постапка во Чл.374 предвидува дека еден од начините на кои се водат записи од одржаните расправи е визуелно-тонско снимање, но исто така и во ст.7 од овој член предвидува и дека странките и бранителот, имаат право по одржувањето на главната расправа да добијат копија од тонската или визуелно-тонската снимка, во печатена или електронска форма. Копија од оваа снимка се доставува веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа. Зошто до тој момент СЈО не добило примерок од снимката, туку само записник, не е јасно. Овој акузаторен став на СЈО спрема судијката и барањето да им се предаде примерок од снимката, кој бездруго дотогаш требало да им е даден, беа причина двете обвинителки на СЈО да бидат парично казнети, и тоа со казна во износ од по 2.000 евра од страна на судот, со образложение дека истиот не бил почитуван од нивна страна.

Она што е впрочем уште поинтересно во целото ова постапување, е фактот што судијката решила по казнувањето на обвинителките, целиот предмет со сите списи да го прати во Советот на јавни обвинители, при тоа, со испраќање на предметот во Советот на јавни обвинители, правото на обвинителките да поднесат жалба по ова решение е доведена под знак прашалник, бидејќи Совет предвиден по Законот за кривична постапка, во самиот Основен суд, треба да одлучува по нивната жалба, а тоа подразбира и предметот да е фактички достапен во судот. Ова повлекува повеќе прашања од аспект на одговорност. Имено, од една страна ЗКП во Чл.88 ст.3 предвидува дека за казнувањето на јавниот обвинител, судот ќе го извести надлежниот јавен обвинител на јавното обвинителство, додека пак од друга страна во чл.7 ст.3 од Законот за јавно обвинителство за гонење на кривични дела поврзани и кои произлегуваат од содржината на незаконското следење на комуникациите, е предвидено дека Јавниот обвинител ќе биде професионално одговорен за стручните и законските дејствија при неговата/нејзината работа пред Советот на јавни обвинители. Што значи- судот има обврска да го извести надлежниот јавен обвинител на обвинителството-во случајов специјалната јавна обвинителка Катица Јанева, а не Советот на јавни обвинители. А особено ако се земе во предвид фактот дека на овој Совет, ова обвинителство му одговара исклучиво професионално за стручните и законски дејствија кои ги презема, што во никој случај не подразбира-одговорност за вршење на својата работа (детектирање на основи за сомневање за евентуално/наводно сторено кривично дело).

Доколку интенцијата на судот со доставување на сите списи на предметот до Советот на јавни обвинители, беше да се покрене некој вид на дисциплинска одговорност спрема обвинителките од СЈО, истата е ниту заснована на закон, ниту пак на правилникот кој е наменет за утврдување на одговорност на јавни обвинители. Како поткрепа на овој став се надоврзува чл.8 од овој Правилник, кој упатува на тоа-кој точно поднесува предлог за поведување на постапка за дисциплинска одговорност и во кои случаи. Во ниту една од точките на овој став не

е опфатено Специјалното јавно обвинителство, а уште помалку пак овој со овој правилник е предвидено судот да покрене иницијатива за поведување на постапка за дисциплинска одговорност. При постапки за дисциплинска одговорност на обвинител, се формира Комисијата (која впрочем и одлучува за дисциплинска одговорност), а дури потоа, во втор степен одлучува Советот на јавни обвинители. Што значи, дури и воопшто да имаше надлежност Комисијата или Советот да одлучуваат за дисциплинска одговорност на обвинителките од СЈО, судот има обврска да го извести исклучиво надлежниот јавен обвинител на конкретното обвинителство, кога ќе дојде до казнување на јавен обвинител во текот на кривичната постапка. Овој предмет е сè уште во тек.

8.2. “Тврдина 2”

Во конкретниов случај се работи за предмет во кој обвинението го застапува СЈО, а истото е против седуммина вработени во УБК за уништување документација поврзана со системите од незаконското прислушување, кои се теретат за сторено кривично дело „Фалсификување на службена исправа“ од член 361 од Кривичниот законик на Република Македонија. Вработените во УБК се обвинети за уништување на 2.047 службени списи, од кои 22 се однесуваат на системите за следење на комуникациите.

Уште на самото подготвително рочиште судот му го наложи на Специјалното јавно обвинителство да се обрати до Дирекцијата за заштита на класифицирани податоци и до МВР за дообјаснување околу барањето на СЈО за судска употреба на доказите кои се сметаат за класифицирани информации.

Класификацијата на информациите и нивно изведување пред судот според Законот за кривична постапка не е воопшто спорно, доколку сите учесници во постапката имаат обезбедено безбедносен сертификат, како истите би ја воспримиле содржината од овие информации, впрочем за тоа и постои законска процедура- истиот се издава за соодветен степен на класифицирана информација и тоа на писмено барање на заинтересирано правно или физичко лице кое се поднесува до Дирекцијата, а на издавањето му претходи безбедносна проверка. Она што е претставува една од спецификите во постапувањето на овој предмет е фактот што судот му наложи на СЈО да побара од страна на Дирекцијата декласификација на податоците. Член 16 од Законот за класифицирани информации предвидува дека класификацијата на информацијата престанува во неколку таксативно набројани ситуации, како на пример: на датумот означен на документот; со случување на определен настан наведен во документот; со истекување на временскиот период означен на документот и со декласификација. Меѓутоа, декласификацијата како механизам предвиден во овој закон оди до степен да е предвидено само дека со истата се врши промена од класифицирана информација во информација до која се има слободен пристап (Чл.17). И истата при тоа ја врши создавачот на информацијата за што ги известува корисниците на

информацијата. Ова тесно определување на овој механизам ниту дава слобода за толкување, ниту пак можност како што тоа се очекува од СЈО, било кој да побара од ДБК да изврши било каква декласификација на податоците односно информациите кои би се користеле во постапка. Очигледна интенција на законодавецот при носењето на овој закон била да ова се остави на диспозиција на самата Дирекција, кога, и за што ќе има потреба од тоа, но и по сопствена иницијатива очигледно. Со цел да се избегнат понатамошните одлагања на расправите и злоупотреба на институтот “безбедносен сертификат” и негова примена односно имање, судот требаше да наложи сите бранители во постапката, да си обезбедат безбедносен сертификат како би постапувале односно би ги бранеле своите клиенти-обвинетите. На овој начин ќе се избегнеше понатамошно одлагање на расправите за „преиспитување на доказите,“ односно „подготвителните,“ расправи кои и онака според закон во скратени постапки не се предвидени.

Уште еден спорен момент во оваа постапка, а во поглед на јавност на постапките на една од расправите беше и тоа што судот ја исклучи јавноста поради разгледување на преписки помеѓу странките во постапката и судот (во конкретниот случај на СЈО до судот). Ако јавноста беше исклучена поради “безбедносни причини” од аспект на осетливност на содржината на списите односно наводна “класифицирана” содржина на истите, поради немање на легитимитет (за потребите на постапката), се поставува прашањето-како и беше дозволено присуство во судница на бранителката која нема безбедносен сертификат?! Сепак, кога постојат класифицирани информации, тие се класифицирани без оглед на својството на личноста пред која се изведуваат ако во секој случај, личноста нема безбедносен сертификат.

И во овој случај е детектирано неосновано исклучување на јавноста од расправата и тоа на барање на еден од бранителите, поради читање на допис од МВР до СЈО. На оваа одлука на судот нотирана е реакција од страна на претставничката од СЈО бидејќи не се работи за класифициран документ и нема потреба да се отстрани јавноста, но се пак истата беше исклучена.

Едни од побитните вербални докази изведени во овој предмет, се исказите на сведоците кои беа сослушани, а кои потврдија дека комисија од Петтата управа во тајната база наречена „Брест“ во скопско Петровец уништила материјали кои биле од УБК, но истите не биле запознати со нивната содржина.

Двајца од обвинетите во овој предмет беа одреден временски период во бегство, па откако истите по распишана меѓународна потерница беа фатени во соседна земја, на 02.11.17г. бранителот на обвинетите даде предлог расправата да се одложи на неопределено време, поради тоа што обвинетиот веќе е лоциран и истиот се наоѓа во екстрадиционен притвор по барање за екстрадиција на Министерството за правда, па оттаму не би требало да му се суди во отсуство. Овој предлог наиде на спротивставување од страна на СЈО бидејќи обвинетиот се уште не беше достапен на македонските правосудни органи, а дури и во случај

обвинетиот да е отсутен, секогаш постапката има можност да се повтори во негово присуство. Овој предлог на одбраната беше одбиен со решение на судот, а поради тоа што истиот оцени дека не постојат законски ограничувања во Европската конвенција и Законот за меѓународна помош во кривичната материја во врска со кривичната постапка кога за обвинетиот има постапка за екстрадиција, па постапката продолжи со изведување на докази во дополнение на доказна постапка, каде јавноста беше исклучена поради изведување на класифицирани докази

Во време на финализирање на оваа анализа, за овој предмет беше изречена и објавена пресудата со која првообвинетиот е осуден во отсуство на затворска казна во траење од 1 година и 6 месеци, а останатите обвинети довија условни казни.

8.3. “Диво Насеље”

Диво Насеље е предмет кој работниот наслов го доби според географската одредница каде се одвиваше извршувањето на делото, а во истиот 33 лица беа обвинети за сторени кривични дела согласно член 394-а став 2 за “Терористичка акција” и 394-б став 1 за “Тероризам” од Кривичниот закон на Р.Македонија.

Овој предмет, со оглед на фактот дека беше будно следен од целокупната јавност-стручна и нестручна, беше можеби еден од ретките предмети кои се одвиваа како школски пример на предмет од областа на организираниот криминал и корупција, во кој имаше доследна примена на одредбите на ЗКП. Не беа евидентирани никакви пропусти и недоследности, освен на пати можеби недоволно образложеното изолирање на јавноста од самата расправа. Ова претставува еден од најзатворените предмети водени во кривичниот суд, а поради видот на доказите кои беа предложени во постапката-заштитни сведоци.

Поради фактот што овој предмет се водеше повеќе од 2 години, како и поради фактот што беа одржани голем број на расправи-некои од нив отворени за јавност, но поголем дел не, имајќи ја во предвид обемноста на овој предмет, во продолжение би го навеле само неговиот исходот.

До моментот на изготвувањето на оваа анализа, за предметот беше донесена и објавена пресуда во која: Триесет и тројца обвинети беа прогласени за виновни, а четворица од нив се ослободија од обвинение бидејќи обвинителството во оваа постапка не успеа да го докаже обвинението за нив. На седумина од обвинетите им се досуди казна доживотен затвор, на тринаесет обвинети им беше досудено казна затвор во времетраење од 40 години, на шестмина обвинети им се досуди казна затвор во времетраење од 20 години, на еден од обвинетите му се досуди казна затвор во времетраење од 18 години. На двајца обвинети им се досуди казна затвор во времетраење од 14 години, на двајца обвинети им беше досудено казна затвор во времетраење од 13 години и на двајца од обвинетите им се досудија казни затвор во времетраење од 12 години. Согласно член 33 од Кривичниот

законик судот исто така на сите странски државјани им досуди и казна протерување на странец, засекогаш, од територијата на Р.Македонија. Полномошникот на оштетените беше упатен во граѓанска парница да го остварува имотно-правното барање.

8.4. “Ровер”

Со оглед на фактот дека овој предмет трае веќе неколку години, подолу е претставен краток хронолошки приказ на дејствијата во постапката:

Јули, 2013 година: Судскиот совет ги прогласи сите обвинети за виновни и им одредува затворски казни, и тоа: Предраг Чубрило – доживотен затвор; Милан Илиќ – доживотен затвор; Милорад Ковачевиќ – доживотен затвор; Вук Вукичевиќ – доживотен затвор; Сашко Јовановски – 8 години затвор; Ивица Ристиќ – 8 години затвор, Љубе Бошковски – 12 години затвор; Зоран Трајковски – 10 години затвор; Никола Негриевски – 6 години затвор; Гоце Митровски – 6 години затвор.

Април, 2014 година: Апелациониот суд Скопје ја укинува пресудата со образложение дека биле направени низа пропусти во првостепената постапка.

Ноември, 2014 година: Првостепениот суд во нова постапка повторно ги прогласи обвинетите за виновни. Судот овојпат кај обвинетите за помагање не утврди умисла за убиство на Киро Јанев, туку само на Марјан Тушевски, па обвинетите добија нешто пониски казни. Имено, Љубе Бошковски доби 10 години затвор, Зоран Трајковски доби 8,5 години затвор, Сашко Јовановски и Ивица Ристиќ добија по 7 години затвор, додека на Гоце Митревски и Никола Негриевски им беа изречени затворски казни од 6 години затвор.

Октомври 2015: По трет пат почна судењето во Основниот суд Скопје 1.

Оттогаш за случајот Ровер се нема одржано ниту едно рочиште, иако биле закажани рочишта за 26 мај, 06 септември и 15.11.2017. Причината за одлагање најчесто е отсуство на некоја од странките. Предметот е сè уште во тек.

8.5. “Божиновски”

Во овој предмет како обвинет се јавува новинарот Зоран Божиновски и тоа за постоење на основано сомневање за сторени кривични дела „Злосторничко здружување“ и „Шпионажа“. Една од причините за одлагање на една од расправите по овој предмет е недостапноста на органите за прогон на сведокот/оштетен во овој предмет. По сознанијата кои судот ги имал за овој предмет, дека истиот се наоѓа во Белград, неопходно беше обраќање до Вишиот суд во Белград. На инистирање на одбраната судот да овозможи конференциска врска за негово испитување, предлогот беше прифатен, па беше извршено испитување на оштетениот/сведок преку видео- конференциска врска. Но поради лошиот квалитет на врската испрашувањето се одвиваше во мачна атмосфера со чести прекини за време на

испитувањето, како поради неможноста да се чуе прашањето или одговорот, така и поради прекини на самата видео-врска.

На следната расправа, судот најпрво решаваше за притворот на обвинетиот бидејќи јавниот обвинител побара притворот за обвинетиот да се укине односно да не се продолжи поради постоење на законски услови, а особено ако се има во предвид однесувањето на обвинетиот кое било задоволително и примерно во текот на дотошниот процес, па согласно ЗКП предложи да се определат други мерки на претпазливост. Судот ваквото барање на обвинителството го прифати и му определи на обвинетиот мерка за претпазливост – обврска да се јавува повремено на определено службено лице или кај надлежен државен орган и привремено одземање на патна или друга исправа за преминување на државната граница, односно забрана за нејзино издавање. Последната одржана расправа беше одложена поради порбаран увид во пресудите од предметот” Шпиун”. Постапката е во тек.

8.6. “Насилство во Собрание”

Овој предмет е насочен спрема обвинетиот П.Арсов за сторено кривично дело “Насилство” (по чл.386 од КЗ) над два пратеника од Собранието на РМ на ден 27.04.2017г. при што едниот од нив се здобил со тешка телесна повреда а другиот со телесна повреда.

На правата одржана расправа, обвинетиот доброволно и свесно ја призна вината и во целост го прифати обвинителниот акт. Завршни зборови дадоа јавниот обвинител кој изнесе отежнувачки и олеснувачки факти против обвинетиот и побара од судот соодветно да го казни сторителот на делото. Полномошникот на оштетените отакако се приклучи кон завршниот збор на јавниот обвинител, побара од судот истите да ги упати на парница за имотно-правно барање против обвинетиот. Бранителот и обвинетиот дадоа завршни зборови во кои побараа од судот поблага казна, а обвинетиот се извини пред судот на оштетената и на целата јавност за стореното кривично дело.

На 12.10.2017 во Основниот суд Скопје 1 Скопје беше јавно објавена и образложена пресудата против обвинетиот П.Арсов, кој беше обвинет за кривичното дело “Насилство”. Обвинетиот беше осуден на казна затвор во времетраење од 4 години, со тоа што му се засметува времето поминато во куќен притвор.

8.7. “Павле Богоевски”

Како обвинет во овој предмет се јавува Павле Богоевски, граѓанскиот активист, припадник на Шарената револуција, а сега веќе и избран пратеник во Парламентот, под обвинение дека учествувал во толпа кој извршила кривично дело, согласно Чл.385 од КЗ. Оваа постапка започна во периодот на месец мај 2016 и

истата е се уште во тек. Обвинетито се терети за оштетување на фасадата на Министерството за култура.

Иако веќе во неколку наврати ова судење беше одлагано, а како резултат на утврдување, доутврдување и прецизирање на износот на оштетното побарување, иако беше отпочната и главната расправа, со оглед да се работи за скратена постапка (во која нема подготвителни расправи) и при тоа беше сослушан претставник на оштетеното Министерство за култура, една од расправите повторно беше одложена со задолжение за оштетениот да достави дополнително докази на кои се повикува.

Впрочем, иако Законот за кривична постапка предвидува дека со самото поднесување на обвинителниот акт, односно предлог, застапникот на обвинението поднесува листа на докази кои подоцна, на главна расправа се изведуваат, судот повторно му овозможи на обвинителството односно оштетениот, дополнително да предложи поточно достави докази кои и пред отпочнување на постапката ги имал. Она што би сакале да го потенцираме како пропуст на оваа конкретна расправа е начинот на кој беше даван исказот од страна на оштетениот.

Имено, лицето кое даваше исказ е претставник на оштетеното министерство и истиот имаше улога да појасни факти околу имотно правното побарување, односно предизвиканата и евентуално утврдената штета. Но, претставникот, се впушти во коментирање и анализирање на самиот настан кога било наводно извршено делото со детали околу фактичката состојба, а не техничката природа-оштетното побарување преточено во утврдување на материјалната штета. Истиот практично даваше искази во својство на сведок за факти и околности за кои ниту беше повикан, ниту прашан, па така на прашањето за начинот на кој била утврдена штетата, претставникот на оштетеното Министерство почна да ги прераскажува настаните кои се случиле на денот на настанување на штетата. Иако судот не ги зеде предвид изјавите во врска со дел од случувањата пред министерството поради тоа што претставникот на оштетениот не беше прашан ниту повикан во тоа својство, тоа предизвика низа нејаснотии во врска со својството во кое лицето е повикано на расправата. Овие нејаснотии во исказот на лицето кое го претставуваше оштетениот, ја наметнаа на некој начин потребата да судот го преземе водењето на постапката во насоки на вршење на јавнообвинителската улога на расправата- да го врши испитувањето. Токму ова е детектирано како неправилност во постапувањето во конкретниов случај од страна на Коалицијата-фактот што испитувањето на претставник на оштетениот иако на предлог на јавното обвинителство, директно беше извршено од страна на судот. Имено, законот за кривична постапка во чл. 383 ст. 2 предвидува дека директното испитување го врши странката која го предложила сведокот, односно вештакот или техничкиот советник, па оттука и испитувањето требаше да се одвива на прашања на јавното обвинителство, а не да препрасне во посебно испитување од страна на судот под параванот „разјаснување на фкти и околности,.. Оваа можност е предвидена во ст.5 од истиот овој Чл.383 кој вели дека

„По завршувањето на испитувањето на странките, претседателот и членовите на советот можат да поставуваат прашања на сведокот, односно вештакот,„.

А она што остави најголем впечаток од оваа расправа е впрочем, вмешувањето на обвинителството во давање на одговорите на овој претставник (на Министерството за култура), на прашања кои беа поставени од страна на одбраната, поточно- нудење на одговори и појаснувања во име на претставникот на оштетениот. Што само упатува на безрезервните заложби на обвинителството за опстојување на поставеното обвинение и можност за донесување на евентуална осудителна пресуда за обвинетиот. Овој предмет е се уште во тек.

8.8. “Левица”

Предмет во кој обвинетите, членови на политичката партија “Левица” – Здраво Савески и Владимир Куновски, се теретат за сторено кривично дело “Учество во толпа што ќе изврши кривично дело” поради фактот што постои основано сомневање дека едниот од сторителите влегол во демолираната канцеларија на Претседателот на РМ, заедно со дел од толпата, запалил фотографија од Претседателот и фрлал со предмет кон канцеларија на претседателот. Додека пак второобвинетиот додека се наоѓал во внатрешниот дел од канцеларија на Претседателот, преку искршениот прозорец исфрлил неколку канцелариски столчиња надвор од објектот.

Од причина што временскиот интервал помеѓу расправите во постапката траеше повеќе од 90 дена, истата започна од почеток. Странките повторно се произнесоа по однос на претходно предложените докази, со што уште еднаш прашањето за спроведеното вештачење предизвика дискусија и дебата во судницата. Се уште според одбраната е спорен доказот –вештачење и тоа во делот за висина на штета, од прилчина што истото е направено од страна на оштетениот, а не по налог на ЈО. По што судот донесе одлука дека за висината на општетното побраување ќе се прозине во текот на самата постапка, а не е исклучена и можноста оштетените да бидат упатени и во граѓанска постапка со цел оставрување на оштетното побраување. На барање на одбраната,а по согласност на ЈО, судот донесе решение за укинување на мерките за обезбедување на присуство- јавување во судот.

Со промена на судечкиот судија во оваа постапка, расправата за предметот започна одново и тоа со изнесување на содржината на обвинителниот предлог, при што јавниот обвинител остана на истиот обвинителен предлог, направи дополние во однос на листата на докази и достави на денешната расправа до судот и странките во постапката нов вешт наод и мислење. Поради фактот што на странките во постапката им беше потребно време да го разгледаат новиот доказ и да се произнесат по него, расправата се одложи. Предметот е се уште во тек.

8.9. “Мариглен”

Предмет кој се води против граѓанскиот активист Мариглен Демири, за “Учество во толпа” – Чл.385 од КЗ. При протсетите кои се одржуваа пред канцеларијата на Претседателот Иванов, поради донесената аболиција, дел од демонстрантите ја демолираа оваа канцеларија и беше причинета материјална штета на јаве имот.

Нотирано е дека една од мониторираните расправи е одложена поради тоа што претставничката од Државното правобранителство, писмениот поднесок (проценката за материјалната штета од кршењето на стаклото на канцеларијата на претседателот Ѓорге Иванов) од Државното правобранителство го испратила ден пред самото судење, па поднесокот е добиен 10 минути пред судењето. Сите понатамошни рочишта се одложуваа, се до месец јули, кога рочиштето беше одржано меѓутоа повторно веднаш се одложено поради тоа што обвинителството ги немало земено доказите од кај судијката, која пак е преместена во друг оддел согласно новиот распоред. Судењето продолжи на ден 10.10.2017 година, кога е повторно одложено, овој пат поради прибавување на докази во оригинал, од страна на ЈО. Додека пак последната мониторирана расправасе одложи на барање на адвокатот на одбраната, со цел да изврши увид во двата доставени записника од страна на ЈО. Постапката е во тек.

8.10. “Диво Населје”-раздвоена постапка

Во овој предмет, како обвинето се води едно лице кое се терети дека учествувал во настаните во Гошинце и Диво Населје, за кое се водеше раздвоена постапка под референтен број КОК-95/16 од причина што обвинетиот подолго време беше во бегство. Во текот на главната расправа беа директно и вкрстено испрашани припадници на полицијата во својство на сведоци на Јавното обвинителство, а дополнително, беа приложени и докази во дополнение, од страна на ЈО и од страна на одбраната. На една од расправите (27.09.17), судот донесе решение со кое ги прифати доказите предложени во дополнение од страна на ЈО, а ги одби доказите предложени од одбраната поради тоа што нема индиции дека предложените сведоци имаат информации од значење за настанот. Потоа, судот донесе и решение да се изведе класифицираниот доказ (CD од полициската акција) поради што беше исклучена јавноста. По изведувањето на доказите и завршување на предметот, беше донесена осудителната пресудата, со која од страна на Основниот суд Скопје 1 , на обвинетиот му беше изречена казна доживотен затвор.

8.11. “Поткуп”

Предмет во кој е обвинет сегашниот премиер на РМ, за сторено кривично дело по Чл. 357 – “Примање поткуп”. Одбраната во овој предмет побара доказите добиени со примена на ПИМ „тајно следење и снимање на лица и предмети со

технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен“ да бидат издвоени од предметот, бидејќи истите се направени во деловни простории, за што беа посочени и пресуди од Европскиот суд за човекови права, како и поради фактот што истите се и јавно објавени, (за што веќе постои и судска пракса ваквите докази да бидат издвоени од предметот), посочувајќи на т.н. „бомби“ кои судот ги отфрли како доказ. На оваа наводи, јавниот обвинител се противеше аргументирајќи дека доказите не се незаконски прибавени, туку дека се незаконски објавени, што претставува посебно кривично дело кое обвинителството сè уште го истражува. Одбраната посочи дека на дел претходните расправи реагираше поради тоа што немале пристап до овие снимки, токму поради обвинителството кое истакнало дека доказот го има само во еден примерок, а воедно побара и одговорност од Јавното обвинителство поради тоа што несоодветно го чувале доказот и дозволиле истиот да биде јавно објавен. По овие спортивставени аргументации, судот одлучи да ја одложи расправата како би имал време истиот да донесе формално решение, почија што правосилност би можело расправата да продолжи. Овој предмет е сè уште во тек.

8.12. “Сопот”

Во овој предмет, единаесет жители на кумановското село Сопот, се обвинети дека во 2003 година поставиле мина која експлодирала, при што загинаа двајца НАТО војници од полскиот контингент и еден македонски цивил. Овој предмет беше започнат пред конституирањето на СЈО како посебно обвинителство, меѓутоа, врз основа на еден од прислушкуваните разговори кои беа објавени во јавност, СЈО ја презеде надлежноста над предметот и продолжи да се јавува како надлежно обвинителство во овој предмет.

Расправата на ден 18.10.2017 година (по враќањето на предметот назад на првостепениот суд по жалбена постапка) за случајот “СОПОТ” се одржа, и на истата по поуките кои судот ги даде на шестмината обвинети во овој предмет, за нивните права во постапката, обвинетите останаа на своите изјави дадени во претходаната постапка.

Застапникот на обвинението во овој предмет предложи нови докази, материјални и вербални и побара од судот сослушувањето на сведоците да се направи после изведувањето на материјалните докази кои се релевантни за исказот на сведоците. Во врска со ново предложените докази, одбраната побара време од судот со цел да се запознае со истите, а потоа произнесе за нив. Овој процес е сè уште во тек.

9. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

9.1. Општи заклучоци

Владеењето на правото е тесно поврзано со постоење на функционална и независна судска власт. Отсуството на независност и самостојност во работата на судството, јавното обвинителство и другите институции на правосудниот сектор, резултира и со намалување на квалитетот на работата на овие институции, првенствено на судството како најзначаен сегмент на правосудниот сектор. Невоедначената судска пракса на судовите низ државата е аргумент плус во корист на зголемување на правната несигурност на граѓаните, кое нешто е посочено во сите досега спроведени анализи домашни и странски. Детектирана е состојба на отстапувања во толкувањето и примената на законите од страна на основните судови, а особено на апелациони судови од исти или различни оддели, при донесувањето на одлуки за исти или слични правни основи. Меѓутоа неизбежно е да се потенцира и недоволното и нејасно аргументирање на пресудите и не примена на одлуките на ЕСЧП за аргументација во одлуките.

Селективниот пристап при постапувањето, а особено во предмети кои имаат еден вид на политичка “нота” во себе, од било која природа, не е изоставен и при вршењето на јавнообвинителската професија односно при функционирањето на ЈО. За оваа цел и беше формирано посебно јавно обвинителство, кое и покрај својот легитимитет и институционална позиционираност, се уште се судира со опструкции во своето работење.

Политичкото влијание е забележано и во одлуките за избор и унапредување на претседатели на судовите и судии во повисоките судови. Па така, во изминатата година при постоење на индикации за низа неправилности во работата на АКМИС системот на судовите, како и наводни тенденциозни и рачни распределувања на судските предмети, неопходно беше да се формира комисија за проверка на целокупниот АКМИС систем на судовите, со цел да се утврдат евентуални злоупотреби. Што резултирало со сомнежи за постапувањето на одредени претседатели на сновните судови.

Констатирана е и нетранспарентна работа на Судскиот совет и Советот на јавни обвинители во поглед на содржината на образложенијата на нивните одлуки. Меѓутоа и недоволната примена на системот за објавување на судските одлуки и непостоење на алатки за нивно пребарување упатува на намалена транспарентност во работењето.

Во последниот извештај на Еровпската комисија за напредокот на земјава¹⁸, констатирано е дека правосудниот систем на земјата има одредено ниво на подготвеност, но сепак, состојбата на уназадување од 2014 година па наваму и достигнувањата на реформскиот процес од претходната декада се поткопани од постојаното политичко вмешување во работата на правосудството. Нотирано е дека власта не успеја да ја покаже потребната политичка волја за ефективно решавање на посочените проблеми во „итните реформски приоритети“. Селективната правда и недостатокот на независност во правосудството беа еклатантно прикажани низ препреките со кои се соочување СЈО како институција.

Во поглед пак на борбата против корупција, утврдено е одредено ниво на подготвеност на земјава, но неизбежна е констатацијата дека корупцијата како сериозен проблем и натаму преовладува во многу области од општеството. Иако е подготвена законската и институционалната рамка, сепак, структурните недостатоци на Државната комисија за спречување корупција и политичкото мешување во нејзината работа го сведоа на минимум влијанието од претходните напори. Констатираното „одредено ниво“ на подготвеност на државата во борбата против организираниот криминал, наоѓа поткрепа во претежната усогласеност на постоечката законската рамка со европските стандарди, но и фактот за изготвените стратегии. Меѓутоа, не беше изостаена и потребата за доразвивање на постоечкиот капацитет за спроведување на законите за истрага на финансиски криминал и конфискување на имот.

Во извештајот пак на Американскиот Стејт департмент за 2016г¹⁹, а кој се однесува почитување на човековите права утврдено е дека најголемиот проблем со човековите права во државата е длабоката распространетост на корупцијата и неуспехот на владата да овозможи целосно почитување на владеењето на правото, вклучително постојаните напори за ограничување на медиумската слобода, мешањето во правосудството и оневозможување на непречено функционирање на работата на СЈО, како и селективна правда.

Целата оваа констатирана состојба со многубројните потреси во сите структури на општеството, на своевиден начин наложи неопходи политички промени и позиционирање на сосема поразлична политичка констелација. Па така по одржувањето на парламентарните избори кон крајот на 2016г. и конституирањето на новата Влада, водена од сите сугестии, забелешки и препораки од меѓународната заедница, истата започна со изработка на стратегија за правосудството и реализација на Планот 3-6-9²⁰, во чии содржини се

---

¹⁸ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

¹⁹ <https://www.state.gov/documents/organization/265658.pdf>

²⁰ <http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Plan%203-6-9%20MKD.pdf>

имплементирани насоките од невладиниот сектор дадени преку изготвениот документ „Предлог за Итни демократски реформи“ (Блупринт)²¹.

Во делот на судските реформи кои претстојат, новата Влада ги прифати забелешките и препораките на Европската комисија и на Советот на Европа (Венецијанската комисија и ГРЕКО), со што истата се обврза на одреден, догледен временски период (краток, среден и долг рок) да изгради независен, непристрасен, професионален и ефикасен судски систем.

9.2. Заклучоци и препораки од спроведениот мониторинг

- Опстојуваат детектираните проблемите за практиката на неспроведување на обвинетите и притворени лица од казнено поправните установи. Причините за ова најчесто се должат на: проблеми во координација со системот за евиденција на спровод на лица лишени од слобода, или на недостаток на финансии или возила за спроведување на овие лица, но неретко тоа се случуваше и при одржување на еден од медиумски најекспонираните предмети досега- “Диво Насеље”, за време на чие одржување беа зголемени безбедносните ризици на територијата на сите судови во околината.

Препорака: унапредување на координацијата помеѓу органите и подобрување на АКМИС Системот, со цел отстранување на овие забележани проблеми. Реално алоцирање на буџетски средства за нормално функционирање на судовите.

- Отсуството на ЈО на закажана расправа поради преклопување на повеќе предмети упатува на недоволна екипираност на јавното обвинителство, не само недостаток од аспект на човечки ресурси(ЈО), туку и воопшто на останатите лица кои се дел од него.

Препорака: унапредување на координацијата во системот на функционирање на Јавното обвинителство и евентуално зголемување на човечките ресурси во истото.

- Признанието за вина, како еден од новите и соодветно застапени институт во националниот систем на казнена правда, почесто се применува за полесните кривични дела. По што може да се генерира заклучокот дека овој институт е препознаен од страна на субјектите во кривичната постапка како ефикасна алатка за брзо и ефективно завршување на кривичните постапки.

Препорака: проактивна заштита на правдата во услови на дадено признание во текот на главната расправа, односно зголемување на улогата на активната улога на судот при оценката на даденото признание.

---

²¹ <http://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2017/07/Blueprint-2017-MK.pdf>

- Примена на мерките за обезбедување присуство на обвинетото лице, кои што можат да бидат алтернатива на притворот, а чијашто ефикасност е призната во другите поразвиени системи на казнена правда, во нашиот систем е реткост. Освен во високо профилираните судски предмети, овие ретки практично и да не се среќаваат во останатите кривични предмети.

Препорака: воведување на соодветен механизам за примена и контрола на полесните мерки, кој на судот би му дал доволно податоци и гаранции за нивна ефикасна примена. Овие механизми може да бидат воведени преку законски измени во ЗКП и во Законот за пробација преку инкорпорирање на овие мерки во надлежноста на пробациските служби.

- Евидентирана е недоследност во законскиот ред на изведување на доказите со образложение дека се работи за економичност на постапката.

Препорака: да се следат одредбите од ЗКП во однос на редоследот на изведувањето на доказите.

- Начинот на забалежување и евидентирање на расправите се уште се одвива на начин што истите се евидентираат со директно диктирање во записник.

Препорака: обезбедување на материјално - технички предуслови за евидентирање на текот на главната расправа, односно да се овозможи користење на современите техники на регистрирање утврдени со ЗКП, кои во овој мое мтн се достапни само во една судница на основниот суд Скопје 1, Скопје;

- Овластувањето на судот да поставува дополнителни прашања на сведоци/вештаци и сл. е неоправдано честа појава на мониторираните расправи, а во некои случаи оваа активност прераснува во посебно испитување. Ова право мора да биде ограничено на појаснување на дадените искази.

Препорака: Законски измени во одредбите од ЗКП кои ја предвидуваат оваа можност, а во насока на елиминирање на ова овластување на судот.

- Сè уште се евидентира пракса на ex parte комуникација и тоа најчесто помеѓу судот и јавното обвинителство

Препорака: Правилна примена на ЗКП од странот на судот и во поглед на начелото на непристрасност при постапувањето и изоставување на оваа пракса која ја подрива довербата на гарѓаните во судството.

- Степенот на транспарентноста на судските установи, а во конкретниов случај на Основен суд Скопје1, Скопје, втората половина од оваа година претрпе намалување. Констатирани се пропусти кај административните служби во судовите, во насока на несоодветни објави за времето и местото на одржување на расправите од судските предмети или пак нивно неистакнување воопшто.

- Намален капацитет на расположливи податоци на веб страните на судовите, а особено во поглед на видот на кривичното дело, нешто кое во претходниот електронски систем на веб страните на судовите го имаше, а е недостапно со имплементирање на единствениот формат www.sud.mk.

Препорака: Подобрување на степенот на јавноста и транспарентноста на судовите преку јавно објавување на времето и местото на судските расправи, како во рамките на веб страната на судовите, така и самите судските згради.

- Евидентирана практика на кршење на процесните права на одбраната преку ограничувањето на пристапот до доказите или отежнување на увидот во истите, како и несоодветно одмереното време за спремање на одбраната.

Препорака: Измени на законските одредби на ЗКП во насока на нивно доуредување во поглед на елиминирање на практиката на ограничен пристап на бранителите до доказите на обвинителството и овозможување на минимум потребно време за спремање на одбрана.

- Евидентиран е различен третман на јавните обвинители од редовно ЈО, во однос на оние од СЈО при имплементација на одредби од ЗКП во конкретни постапки.

Препорака: Независноста на судиите при постапувањето, како клучен елемент во обавувањето на судиската функција е неопходно да биде обезбедена и практикувана. Еднаква и доследна примена на одредбите предвидени во ЗКП, претставува максима за било кој практикувач на правото, а особено за правораздавачите, па оттука недозволиво е постоење на пристрасност кон странките во постапката.

10. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Закон за спречување на корупцијата – пречистен текст (Сл.Весник на РМ бр.28/02,46/04,126/06, Одлука на уставен суд од 10.01.2007, 10/08, 161/08)
- ”Правна држава и организиран криминал”, проф.Владо Камбовски , Правен факултет Скопје, 1996 година
- Конвенција на ООН против транснационален организиран криминал, Палермо 2000
- Закон за внатрешни работи на РМ (Сл.Весник на РМ бр.42/2014)
- Извештај за процена на корупцијата, Емина Нурединоска, Марија Саздески, Борјан Ѓузелов
- Закон за финансиска полиција (Сл.Весник бр.55/02).
http://www.finpol.gov.mk/za_upravata.html
- Управа за финансиска полиција. Министерство за финансии на Р. Македонија. Достапно на: http://www.finpol.gov.mk/za_upravata.html
- Анализа на политиката на казнување на организиран криминал и корупција, Тајд Брашер Лидија
- “Анализа на податоците од набљудуваните судски постапки во 2016 година”, адв. Натали Петровска, доц. Д-р Бобан Мисоски
- “Судската ефикасност во справување со организираниот криминал и корупција”, Скопје 2015, Александра Богдановска
- “Судската ефикасност во справување со организираниот криминал и корупција во “заробената држава” “, Скопје 2016, Александра Богдановска
- Емпириски истражувања од 70-тите години од минатиот век во САД и Англија – види повеќе на пример кај: Albert Alschuler, The Defense Attorney ‘s Role in Plea Bargaining, 84 Yale Law Journal 1179 (1974); Baldwin J. & McConville M., Negotiated justice: pressures on defendants to plead guilty, London: Martin Robertson, 1977. Или за посовремени истражувања види: McConville, Mike, Plea Bargaining: Ethics and Politics, pp. 562-587, Journal of Law and Society, Vol 25, No. 4, 1998; Yue, Ma, Prosecutorial Discretion and Plea Bargaining in the USA, Germany, France and Italy: A Comparative Perspective, International Criminal Justice Review, 2002, 12, 22
- Стратегија за реформа на казненото право, Министерство за правда, Скопје, 2007 Проф. д-р Давор Крапац, Академик проф. д-р Владо Камбовски, Проф. д-р Гордан Калајџиџев, Проф. д-р Гордана Бужаровска, достапна на: http://arhiva.vlada.mk/registar/files/strategija_kazneno.pdf
- Commission staff working document, The former Yugoslav Republic of Macedonia 2016 Report,<https://ec.europa.eu/neighbourhood->

enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

- Macedonia 2016 Human Rights Report,
<https://www.state.gov/documents/organization/265658.pdf>
- План 3-6-9 ,Влада на Република Македонија,
<http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Plan%203-6-9%20MKD.pdf>
- Предлог за итни демократски реформи,
<http://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2017/07/Blueprint-2017-MK.pdf>

www.all4fairtrials.org.mk
www.otvorenosudstvo.org.mk